

1. A társadalmi együttélés normái: jogi normák, erkölcsi (vallási) előírások, konvenciók. A jog és a jogi norma fogalma.

Jogtudomány: a társadalmi együttélés normáival foglalkozik.

Részei:

- erkölcsi, vallási normák
már a görögök is felismerték fontosságukat
a régi társadalmakban ez alapján ítékeztek
- szokásjog
az erkölcs és a jog között helyezkedik el
példák: udvariasság, köszönés, evés
- írott jog

A jogi és az erkölcsi normák között létezik megfeleltetés:

- Tízparancsolat (5.: „Ne ölj!”): ahol engedélyezett a halálbüntetés, a hóhér munkája elfogadott; háború a jogban kivétel
- Tízparancsolat (8.: „Ne hazudj!”): a jog csak bizonyos esetekben szankcionálja
 - hamis tanúzás
 - csalás (kárt okozó megtévesztés)
 - hamis vád
 - sajtóra is érvényes, ha személyiségi jogokat sért
 - üzleti élet
 - politikában nincs közvetlen szankció (de például amikor Amerikában Nixon elnök ellen eljárás indult, vesztét érezvén lemondott)
 - tudományos életben hamis szakvélemény (pl. gyógyszer mellékhatásának elhallgatása; bírósági eljárásban a szakértőnek a legjobb tudása szerint kell véleményt mondania, igazmondási kötelezettsége van)

A jog:

Azon magatartási szabályok, normák összessége, melyeket az állam szankcionál, és amelyek érvényesülését végső soron az állam kényszeríti ki.

Az erkölcsi szabályokat tehát az állam nem határozza meg, ez a társadalom feladata.

A fogalom kiterjeszthető a nemzetközi jogra is, ebben az esetben a kényszerítő erő az államok közössége (pl. kérés, bojkott). Általában az adott kor legerősebb államai szabják meg.

2. A jogszabályok vertikális (hierarchikus) és horizontális (jogágak) tagozódása. A közjog és a magánjog fogalma. A jogszabályok hatálya (időbeli, személyi, tárgyi, területi).

A jogi norma:

A jogi normák együttesen alkotják a jogrendszert, amely hierarchikus szerkezetű:

- vertikális
- horizontális

Vertikális:

Egy magasabb jogszabállyal egy alacsonyabb rangú nem állhat ellenében. Ha két azonos rangú jogszabály ellentétes, akkor a későbbi érvényes. Speciális esetben az egyedi elemek ellent mondhatnak az általános rendelkezésnek.

- Alkotmány
- Sarkalatos törvények: 2/3-os többség (az összes képviselő 2/3-a szükséges), alkotmány írja elő, össz-kétharmados törvények
- pl.: a szuverenitás átruházása: EU csatlakozás; hadüzenet; címer megállapítása
- Jelenlévők fele szükséges, és 2/3-os többség kell
- pl.: házszabály, bíróságokról szóló törvény, állami számvevőszék, MNB, honvédség, rendőrség, határőrség, helyi önkormányzatok jogai, gyülekezési szabadság, más alapvető emberi jogok
- Egyszerű többséggel meghozható törvények
- pl.: minisztériumok összevonása, szétválasztása, 1990 óta nem alakult ki stabil, munkaképes kormány szervezeti struktúra, mindig változtatják (tárcák, minisztériumok átalakítása)

Horizontális:

Van közjog és magánjog. Valami nem azért közjog mert nyilvános, hiszen ez alapvető követelmény (de pl.: a '70-es években szovjet jogszabályokat eltitkoltak előlünk). A közjog a közhatalom szabálya, parancsoló. A magánjog a magán jellegű szabályokat foglalja össze: gazdálkodási szabályok, versenyszabályok, stb. Az állam itt is fellép kényszerítő erejével, tehát nem teljesen autonóm a magánjog. Vannak területek, ahol a közjog és a magánjog nagyon keveredik, ilyen tipikusan a munkajog (Amerikában magánjog: szerződéses szabadsági; máshol közjognak is tekinthetik, vagy vegyesen).

Közjog:

- Állami szerveket adja meg
- Területi önkormányzatok
- Alkotmány
- Büntetőjog
- Szabálysértési jog
- Pénzügyi jog
- Nemzetközi közjog (az államok közti része)

Vegyes:

- Társadalombiztosítási jog
- Versenyjog
- Munkajog

Magánjog: (Ptk. + polgári végrehajtás (perek))

- Családjog
- Gazdasági társaságok joga
- Agrárjog
- Földjog
- Nemzetközi magánjog
- Nemzetközi gazdasági kapcsolatok

Kellenek jogforrások:

- Írott jog: jogszabályok
- Szokásjog: nehezebb, de pl.: Werbőczy István összegyűjtötte
- Minisztériumok közlöneyei, tárcaközlönyök

Hatálya:

- Időbeli: Megszabják, mikortól érvényes (visszamenőleg tilos, alkotmányellenes is); pénzügyeknél ezt rövidre szabják, de általában hosszabb időt adnak (mivel tennivalókat is vonhat maga után)
- Személyi: kikre vonatkozik
Tárgyi: speciális tárgyakra vonatkozik, pl.: föld, találmányok
Földrajzi: minden országnak csak a saját területén, pl.: ország területe, közlekedési eszközök fedélzete

3. A jogviszony (abszolút és relatív szerkezet); a jogviszonyt befolyásoló jogi tények: emberi magatartások, társadalmi körülmények, állami aktusok, külső tényezők.

Jogviszony:

A jog által szabályozott, körébe bevont társadalmi viszony.

Mindig személyek között áll fenn, tárgya lehet közvetlen és közvetett. Tartalma lehet, hogy alanyai milyen jogokkal, kötelezettségekkel rendelkeznek.

Lehet abszolút szerkezetű, pl.: mindenkinek tiszteletben kell tartani, hogy az óráam az enyém.

Lehet relatív jogviszony, amely meghatározott személyek között jön létre, pl.: az órát elajándékozom, ekkor az adó és kapó között áll fenn, vagy ha eladom, akkor az adás-vételnek tipikusan két szereplője van, de lehet sok is, pl.: egyesület alapításánál a tagok viszonya. A jogviszonyok keletkeznek, lebonyolódnak, megszűnnek, amit jogi tények idézhetnek elő

Jogi tények:

A jogi tény olyan jelenség, amelyeknek jogi relevanciája van:

- Emberi magatartás:
 - *Jogügylet:* az óra eladása másik személyt feltételez
 - *Jognyilatkozat:* egyoldalú, pl.: lemondás

- *Reálaktus*: születés, halálozás, költözés, diplomaszerezés, alkotás (versírás, szellemi alkotás), tárgy megtalálása, verekedés, megbetegedés; tehát ezek lehet szándékosak, vagy sem
- A szándék is jogi tény
- Állami aktusok: jogszabályok, reálaktus pl.: a letartóztatás
- Társadalmi aktus, természeti aktus: pl. az idő múlásának elsőrendű relevanciája van: elévülés, fellebbezés joga idővel megszűnik, szerződés utólagos módosítása
- Baleset, természeti katasztrófa, háború: vis major, emberi társadalmon kívül eső dolgok, vagy pl.: kátyú, ha a belehajtott autó elüt valakit.

Az élet minden területét nem lehet a jog által szabályozni, annak ennél szélesebb spektruma van. A jog mégis szükséges a társadalom számára.

4. Magyarország Alaptörvényének preambuluma /bevezető része/.

A preambulum (bevezetés) címe: „Nemzeti hitvallás”. A preambulum kinyilvánítja, hogy

- mire vagyunk büszkék,
- mit ismerünk el, becsülünk és tisztelünk,
- mit ígérünk,
- mit vállalunk és miért vagyunk felelősek,
- mit hiszünk és milyen elveket vallunk,
- tiszteletben tartjuk hazánk történeti alkotmányának vívmányait és a Szent Koronát,
- mit nem ismerünk el és tagadunk hazánk 1944. március 19. és 1990. május 2. közötti történelmi eseményeivel kapcsolatban,
- valljuk a lelki és szellemi megújulás szükségességét,
- miben bízunk,
- mire állunk készen.

Ápoljuk és megóvjuk a Kárpát-medence természet adta és ember alkotta értékeit. Családi és nemzeti összetartozásunk alapvető értékei a hűség, a hit és a szeretet. A polgárnak és az államnak közös célja a jó élet, a biztonság, a rend, az igazság, a szabadság kiteljesítése. Hisszük, hogy gyermekeink és unokáink tehetségükkel, kitartásukkal és lelkierejükkel ismét nagyra teszik Magyarországot.

Az Alaptörvény kinyilvánítja, hogy büszkék vagyunk arra, hogy Szent István királyunk ezer évvel ezelőtt szilárd alapokra helyezte a magyar államot, és hazánkat a keresztény Európa részévé tette, továbbá azokra az őseinkre, akik országunk megmaradásáért, szabadságáért és függetlenségéért küzdöttek, valamint arra, hogy népünk évszázadokon át harcokban védte Európát, és tehetségével, szorgalmával gyarapította annak közös értékeit. Az Alaptörvény szól történeti alkotmányunk vívmányairól és a Szent Koronáról, amely utóbbi megtestesíti Magyarország alkotmányos állami folytonosságát és a nemzet egységét. Az Alaptörvény kinyilvánítja, hogy nem ismerjük el történeti alkotmányunk idegen megszállások miatt bekövetkezett felfüggesztését, valamint az 1949. évi kommunista alkotmányt. Tagadja továbbá a magyar nemzet és polgárai ellen a nemzetiszocialista és kommunista diktatúrák alatt elkövetett embertelen bűnök elévülését. Az Alaptörvény kinyilvánítja, hogy Magyarország 1944. március 19-én elveszített állami önrendelkezésének visszaálltát 1990.

május 2-től, az első szabadon választott népképviselő (Országgyűlés) megalakulásától számítja.

5. Az Alaptörvény rendelkezései a közhatalomról, a közhatalom megosztásának elvéről és az ennek megfelelő állami szervekről.

A közhatalom forrása a nép. A közhatalom közvetve történő gyakorlása azt jelenti, hogy a nép (a választópolgárok összessége) a hatalmát választott országgyűlési és helyi önkormányzati képviselői útján gyakorolja. A nép közvetlen hatalomgyakorlása országos és helyi népszavazás útján történik.

A hatalom megosztásának elve azt jelenti, hogy az állam működése során a törvényhozói, a végrehajtói (kormányzati) és a bírói hatalom egymástól el van választva. Az Alaptörvény ezt egyrészt a hatalom megosztása elvének kimondásával, másrészt ama rendelkezéseivel biztosítja, hogy az Országgyűlés alkotja a törvényeket, a Kormány a végrehajtó hatalom általános szerve, a bíróságok pedig ellátják az igazságszolgáltatás feladatát.

6. Az Alaptörvény rendelkezései a Magyarország határain kívül élő magyarok vonatkozásában.

Magyarország az elmúlt évszázadban részekre szakadt magyar nemzet szellemi és lelki egységét, összetartozását szem előtt tartva felelősséget visel a határain kívül élő magyarok sorsáért, elősegíti közösségeik fennmaradását és fejlődését, támogatja magyarságuk megőrzésére irányuló törekvéseiket, egyéni és közösségi jogaik érvényesítését, közösségi önkormányzataik létrehozását, a szülőföldön való boldogulásukat, valamint előmozdítja együttműködésüket egymással és Magyarországgal

7. Az Alaptörvény rendelkezései Európával kapcsolatban, és az Európai Unióról.

Az Alaptörvény kinyilvánítja, hogy büszkék vagyunk arra, hogy népünk évszázadokon át harcokban védte Európát, tehetségével, szorgalmával gyarapította annak közös értékeit, és hogy nemzeti kultúránk gazdag hozzájárulás az európai egység sokszínűségéhez [Nemzeti hitvallás, 4. és 8. kinyilvánítás].

Magyarország az európai népek szabadságának, jólétének és biztonságának kiteljesedése érdekében közreműködik az európai egység megteremtésében.

Az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében Magyarország nemzetközi szerződés alapján – az Európai Unió alapító szerződéseiből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig – az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja (a nemzeti szuverenitás részlegesen átruházható). Az ilyen nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére adott felhatalmazáshoz az országgyűlési képviselőt kétharmadának szavazata szükséges. Az Európai Unió joga – a vonatkozó nemzetközi szerződés keretei között – megállapíthat általánosan kötelező magatartási szabályt.

Az Országgyűlés tájékoztatást kérhet a Kormánytól az Európai Unió kormányzati részvétellel működő intézményeinek döntéshozatali eljárásában képviselendő

kormányálláspontról, és állást foglalhat az eljárásban napirenden szereplő tervezetről. A Kormány az európai uniós döntéshozatal során az Országgyűlés állásfoglalásának alapulvételével jár el.

8. Az Alaptörvény rendelkezései a magyar állampolgársággal kapcsolatban.

Születésével a magyar állampolgár gyermeke magyar állampolgár. Sarkalatos törvény a magyar állampolgárság keletkezésének vagy megszerzésének más eseteit is meghatározhatja. Magyarország védelmezi állampolgárait, azok külföldi tartózkodásának ideje alatt is (konzuli védelem).

Senkit sem lehet születéssel keletkezett vagy jogszerűen szerzett magyar állampolgárságától megfosztani, továbbá magyar állampolgár Magyarország területéről nem utasítható ki, és külföldről bármikor hazatérhet.

9. Az Alaptörvény rendelkezései a magyar nyelvről és a nemzetiségek nyelvéről, valamint a nemzeti szimbólumokról és ünnepekről.

Az Alaptörvény rendelkezik arról, hogy Magyarországon a hivatalos nyelv a magyar, Magyarország védi az egyedülálló magyar nyelvet, valamint a magyar jelnyelvet, amely szintén a magyar kultúra része.

A Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználathoz, a saját nyelven való egyéni és közösségi névhasználathoz, saját kultúrájuk ápolásához és az anyanyelvű oktatáshoz.

Válasz: Magyarország címere hegyes talpú, hasított pajzs. Első mezeje vörössel és ezüsttel hétszer vágott. Második, vörös mezejében zöld hármaskorona arany koronás kiemelkedő középső részén ezüst kettős kereszt. A pajzson a magyar Szent Korona nyugszik.

Magyarország zászlaja három, egyenlő szélességű, sorrendben felülről piros, fehér és zöld színű, vízszintes sávból áll, amelyben a piros szín az erő, a fehér szín a hűség, a zöld szín a remény jelképe. Magyarország himnusza Kölcsey Ferenc Himnusz című költeménye Erkel Ferenc zenéjével. A címer és a zászló a történelmileg kialakult más formák szerint is használható. A címer és a zászló használatának részletes szabályait, valamint az állami kitüntetések sarkalatos törvény határozza meg.

Magyarország nemzeti ünnepei:

március 15. napja, az 1848–49. évi forradalom és szabadságharc emlékére,
augusztus 20. napja, az államalapítás és az államalapító Szent István király emlékére,
és október 23. napja, az 1956. évi forradalom és szabadságharc emlékére.

A hivatalos állami ünnep augusztus 20. napja

Ezen kívül az Alaptörvény kinyilvánítja, hogy tiszteletben tartjuk a Szent Koronát, amely megtestesíti Magyarország alkotmányos állami folytonosságát és a nemzet egységét

10. Milyen döntéshez kell az Országgyűlésben az összes képviselő kétharmadának a szavazata? Ehhez képest mit nevez az Alaptörvény sarkalatos törvénynek?

A sarkalatos törvény olyan törvény, amelynek elfogadásához és módosításához az Országgyűlés ülésén jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges

Az összes országgyűlési képviselő kétharmadának szavazata szükséges a következő döntésekhez:

- az Alaptörvény elfogadása vagy módosítása
- Magyarország Alaptörvényből eredő egyes hatásköreinek az Európai Unió intézményeinek való átengedése, azaz a nemzeti szuverenitás részleges átruházása
- az Országgyűlés zárt üléséről szóló határozat
- a köztársasági elnök megválasztása az első titkos szavazás során
- a köztársasági elnök tisztségétől való megfosztására irányuló eljárás megindítása, amelynél a szavazás titkos
- az Alkotmánybíróság tagjainak és elnökének megválasztása
- a Kúria elnökének, a legfőbb ügyésznek, az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek, az Állami Számvevőszék elnökének megválasztása
- a hadiállapot kinyilvánítása, a békekötés, a különleges jogrend (rendkívüli állapot és szükségállapot) kihirdetése, valamint ezek tárgyában az Országgyűlés akadályoztatása esetén a köztársasági elnök által meghozott döntések felülvizsgálata

11. Az ember alapvető jogai az Alaptörvény szerint.

12. Az Alaptörvény rendelkezései a vallásokról, a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságáról, valamint az egyházakról.

Az Alaptörvény elismeri a kereszténység nemzetmegtartó szerepét, és becsüli országunk különböző vallási hagyományait. Mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a vallás vagy más meggyőződés szabad megválasztását vagy megváltoztatását és azt a szabadságot, hogy vallását vagy más meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon, akár egyénileg, akár másokkal együttesen, nyilvánosan vagy a magánéletben

kinyilvánítsa vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolja vagy tanítsa. Az állam és az egyházak különváltak működnek. Az egyházak önállóak. Az állam a közösségi célok érdekében együttműködik az egyházakkal. Az egyházakra vonatkozó részletes szabályokat sarkalatos törvény határozza meg [Nemzeti hitvallás, 5. kinyilvánítás; VII. cikk].

13. Az Alaptörvény rendelkezései a tudományos kutatásról, a művészeti alkotásról, a tanulásról, a tanításról és oktatásról, valamint az ezekkel kapcsolatos intézményekről.

Magyarország biztosítja a tudományos kutatás és a művészeti alkotás szabadságát, továbbá a tanulás, valamint törvényben meghatározott keretek között a tanítás szabadságát. Tudományos igazság kérdésében az állam nem jogosult dönteni, tudományos kutatások értékelésére kizárólag a tudomány művelői jogosultak. Magyarország védi a Magyar Tudományos Akadémia tudományos szabadságát, valamint a Magyar Művészeti Akadémia művészeti szabadságát. A felsőoktatási intézmények (egyetemek, főiskolák) a kutatás és a tanítás tartalmát, módszereit illetően önállóak, szervezeti rendjüket és gazdálkodásukat törvény szabályozza [X. cikk].

Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Ezt a jogot Magyarország a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja [XI. cikk].

14. Az Alaptörvény által biztosított alapvető jogok a bírósági eljárással, a büntetőeljárással és a bűnösnek nyilvánítással kapcsolatban.

Senkit sem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki. A bűncselekmény elkövetésével gyanúsított és őrizetbe vett személyt a lehető legrövidebb időn belül szabadon kell bocsátani, vagy bíróság elé kell állítani. A bíróság köteles az elé állított személyt meghallgatni, és írásbeli indokolással ellátott határozatban szabadlábra helyezéséről vagy letartóztatásáról haladéktalanul dönteni. Akinek szabadságát alaptalanul vagy törvénytelenül korlátozták, kárának megtérítésére jogosult

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el. Senki sem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg. A büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. A védő (védőügyvéd) nem vonható felelősségre a védelem ellátása során kifejtett véleménye miatt. Senki sem nyilvánítható bűnösnek és nem sújtható büntetéssel olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más állam joga szerint nem volt bűncselekmény. Ez a rendelkezés nem zárja ki valamely személy büntetőeljárás alá vonását és elítélését olyan cselekményért, amely elkövetése idején a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai szerint bűncselekmény (pl. háborús és emberiség elleni bűncselekmények) volt.

15. Az Alaptörvény rendelkezései a közpénzekről az Országgyűlés, a Kormány és az Alkotmánybíróság tekintetében.

Magyarország a kiegyensúlyozott, átlátható és fenntartható költségvetési gazdálkodás elvét érvényesíti; ezért elsődlegesen az Országgyűlés és a Kormány felelős. Az Alkotmánybíróság, a bíróságok, a helyi önkormányzatok és más állami szervek feladatuk ellátása során kötelesek ezt az elvet tiszteletben tartani [N) cikk].

Az Országgyűlés minden évre vonatkozóan törvényt alkot a központi költségvetésről és annak végrehajtásáról. Az erre vonatkozó törvényjavaslatot a Kormány terjeszti az Országgyűlés elé. A központi költségvetésről szóló törvény elfogadásával az Országgyűlés felhatalmazza a Kormányt az abban meghatározott bevételek beszedésére és kiadások teljesítésére. Az Országgyűlés nem fogadhat el olyan költségvetési törvényt, amelynek eredményeként az államadósság meghaladná a teljes (bruttó) hazai össztermék felét. Mindaddig, amíg az államadósság a teljes hazai össztermék felét meghaladja, az Országgyűlés csak olyan költségvetési törvényt fogadhat el, amely az államadósság a teljes hazai össztermékhez viszonyított arányának csökkentését tartalmazza. Ha a központi költségvetésről szóló törvényt az Országgyűlés a naptári év kezdetéig nem fogadta el, a Kormány jogosult a jogszabályok szerinti bevételeket beszedni és az előző naptári évre a központi költségvetésről szóló törvényben meghatározott kiadási előirányzatok keretei között a kiadásokat időarányosan teljesíteni.

A központi költségvetés végrehajtása során a Kormány és az alája rendelt államigazgatási szervek köcsönfelvételére és pénzügyi kötelezettség vállalására az államadósság tekintetében ugyanolyan korlátok vannak, mint az Országgyűlés számára a költségvetési törvény elfogadására.

A központi költségvetésből csak olyan szervezet részére nyújtható támogatás, vagy teljesíthető szerződés alapján kifizetés, amelynek tulajdonosi szerkezete, felépítése, valamint a támogatás felhasználására irányuló tevékenysége átlátható. A közpénzeket az átláthatóság és a közélet tisztaságának elve szerint kell kezelni, az arra vonatkozó adatok közérdekű adatok.

Az Alkotmánybíróság – mindaddig, amíg az államadósság a teljes hazai össztermék felét meghaladja – a központi költségvetésről, annak végrehajtásáról, a központi adónemekről, az illetékekről és járulékokról, a vámokról, valamint a helyi adók központi feltételeiről szóló kihirdetett törvények Alaptörvénnyel való összhangját kizárólag az élethez és az emberi méltósághoz való joggal, a személyes adatok védelméhez való joggal, a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához való joggal, vagy a magyar állampolgársághoz kapcsolódó jogokkal összefüggésben vizsgálhatja felül, és ezek sérelme miatt semmisítheti meg. Az utólagos normakontroll tehát ennyiben korlátozva van.

Az előzetes normakontrollra, azaz az Országgyűlés által elfogadott, de még ki nem hirdetett ilyen törvények felülvizsgálatára és megsemmisítésére a fenti korlátozás nem vonatkozik. Továbbá az Alkotmánybíróság az e tárgykörbe tartozó törvényeket is korlátozás nélkül jogosult megsemmisíteni, ha a törvény megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények nem teljesültek.

16. Az Alaptörvény rendelkezései a nemzeti vagyonról, és a „nemzet közös örökségéről”.

A nemzeti vagyont az állam és a helyi önkormányzatok tulajdona alkotja.

Kezelésének és védelmének célja

- a közérdek szolgálata,
- a közös szükségletek kielégítése és a
- természeti erőforrások megóvása, valamint
- a jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétele.

A nemzeti vagyon megőrzésének, védelmének és az azzal való felelős gazdálkodásnak a követelményeit, valamint az állam kizárólagos tulajdonának és gazdasági tevékenységének körét, továbbá a kiemelt jelentőségű nemzeti vagyon elidegenítésének korlátait és feltételeit sarkalatos törvény határozza meg. Nemzeti vagyont csak törvényben meghatározott célból lehet átruházni, törvényben meghatározott kivételekkel az értékarányosság követelményeinek figyelembevétele mellett. Nemzeti vagyon átruházására vagy hasznosítására vonatkozó szerződés csak olyan szervezettel köthető, amelynek tulajdonosi szerkezete, felépítése, valamint az átruházott vagy hasznosításra átengedett nemzeti vagyon kezelésére vonatkozó tevékenysége átlátható [38. cikk (1)–(4) bek.].

A nemzeti vagyont az átláthatóság és a közélet tisztaságának elve szerint kell kezelni, az arra vonatkozó adatok közérdekű adatok.

A nemzet közös örökségét képezik a természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek. Ezek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége [P) cikk].

17. Az Alaptörvény rendelkezései az Országgyűlésről és annak feladatairól.

Az Országgyűlés Magyarország legfőbb népképviselői szerve, feladatai a következők:

- a) megalkotja és módosítja Magyarország Alaptörvényét;
- b) törvényeket alkot;
- c) elfogadja a központi költségvetést, és jóváhagyja annak végrehajtását;
- d) felhatalmazást ad a feladat- és hatáskörébe tartozó nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére;
- e) megválasztja a köztársasági elnököt, az Alkotmánybíróság tagjait és elnökét, a Kúria elnökét, a legfőbb ügyészt, az alapvető jogok biztosát és helyetteseit, valamint az Állami Számvevőszék elnökét;
- f) megválasztja a miniszterelnököt, dönt a Kormánnyal kapcsolatos bizalmi kérdésről;
- g) felosztatja az alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testületet;
- h) határoz a hadiállapot kinyilvánításáról és a békekötésről;
- i) különleges jogrendet érintő, valamint katonai műveletekben való részvétellel kapcsolatos döntéseket hoz;
- j) közkegyelmet gyakorol;
- k) az Alaptörvényben és törvényben meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol [1. cikk].

18. Az Alaptörvény rendelkezései a köztársasági elnökről, és a köztársasági elnök szerepéről a törvényalkotási folyamatban.

A köztársasági elnök Magyarország államfője, aki kifejezi a nemzet egységét, és örököl az államszervezet demokratikus működése felett. A köztársasági elnök egyben a Magyar Honvédség főparancsnoka is. A köztársasági elnöknek a következő hatásköre van a törvényalkotási folyamatban: az Országgyűlés által elfogadott és az Országgyűlés elnöke által neki megküldött törvényt öt napon belül aláírja és elrendeli annak kihirdetését, avagy a törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára megküldi az Alkotmánybíróságnak vagy észrevételeinek közlésével megfontolásra visszaküldi az Országgyűlésnek. A visszaküldés jogával a köztársasági elnök csak egy alkalommal élhet. Emellett a köztársasági elnöknek joga van törvényt kezdeményezni.

19. Az Alaptörvény rendelkezései a miniszterelnökről.

A miniszterelnök és a miniszterek a Kormány tagjai. A miniszterelnököt a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja meg, megválasztásához az országgyűlési képviselők több mint a felének szavazata szükséges. A minisztereket a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki. A miniszterelnök meghatározza a Kormány általános politikáját. A miniszterelnök megbízatásának megszűnésével a Kormány megbízatása is megszűnik. Az országgyűlési képviselők egyötöde a miniszterelnökkel szemben írásban – a miniszterelnöki tisztségre javasolt személy megjelölésével – bizalmatlansági indítványt nyújthat be (konstruktív bizalmatlansági indítvány). Ha az Országgyűlés a bizalmatlansági indítványt az országgyűlési képviselők több mint a felének szavazatával támogatja, ezzel bizalmatlanságát fejezi ki a miniszterelnökkel szemben, és egyben miniszterelnöknek megválasztja a bizalmatlansági indítványban a miniszterelnöki tisztségre javasolt személyt. A miniszterelnök is indítványozhat bizalmi szavazást (destruktív bizalmatlansági indítvány), ha ezen a bizalmi szavazáson az országgyűlési képviselők több mint a fele nem támogatja a miniszterelnököt, a miniszterelnök megbízatása megszűnik.

20. Az Alaptörvény rendelkezései az ügyészségről.

A legfőbb ügyész és az ügyészség az igazságszolgáltatás közreműködőjeként az állam büntetőigényét érvényesíti. Az ügyészség üldözi a bűncselekményeket, fellép más jogsértő cselekményekkel és mulasztásokkal szemben, valamint elősegíti a jogellenes cselekmények megelőzését. A legfőbb ügyész és az ügyészség törvényben meghatározottak szerint jogokat gyakorol a nyomozással összefüggésben, képviseli a közvédat a bírósági eljárásban, felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett, valamint törvény által meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

Az ügyészi szervezetet a legfőbb ügyész vezeti és irányítja, kinevezi az ügyészeket. A legfőbb ügyész kivételével az ügyész szolgálati jogviszonya az általános öregségi nyugdíjkorhatár eléréséig állhat fenn. A legfőbb ügyészt az ügyészek közül a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja kilenc évre. A legfőbb ügyész megválasztásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. A legfőbb ügyész évente beszámol tevékenységéről az Országgyűlésnek. Az ügyészek nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet. Az ügyészség szervezetének és működésének, a legfőbb

ügyész és az ügyészek jogállásának részletes szabályait, valamint javadalmazásukat sarkalatos törvény határozza meg [29. cikk].

21. A polgári jog alapelvei (ésszerűség, igazságosság, jogbiztonság, autonómia, rendeltetésszerű joggyakorlás, joggal való visszaélés tilalma, jóhiszeműség és tisztesség, együttműködés, elvárhatóság, értelmezési összhang).

Céljaik: irányelveke lefektetése, erkölcsi normákhoz való kapcsolódás. Ezenkívül segítenek a törvény egyes szakaszainak értelmezésében. (a törvény absztrakt, a való élet sokrétű), tehát a joggyakorlatot segítik. Joghézagok is lehetnek: olyan jogviszony áll elő, ami nincs szabályozva. Ekkor is döntení kell: a bíró az alapelvekhez nyúl vissza. Tíz alapelv van benne.

1. Ésszerűség alapelve

Az angol jogrendet is áthatja a „common sense”, a józan ész elve. A jog célja, hogy ez alapján értelmezzék.

2. Igazságosság elve

A jogvitákat úgy kell lezárni, hogy lehetőleg igazságos legyen., ne csak a formális jog érvényesüljön. A rómaiaknál a just szó már önmagában is igazságot jelent. A marxizmusban az igazság sajátos értelmet kapott, a párt véleményét.

3. Jogbiztonság elve

A jogszabályoknak ellentmondásmentesnek kell lenniük. Ha ez veszélybe kerül, az Alkotmánybíróság dönt. Magyarország jogállam → jogbiztonság kell! Egységes jogértelmezés és jogalkalmazás is szükséges, előlött a Legfelsőbb Bíróság örökődik

4. Autonóm mozgástér, és cselekvési szabadság védelme

A polgárjog sajátossága, csak ott szabad beleavatkozni az emberek szabadságába, ahol az feltétlenül szükséges, és nem jogsértő. A kommunizmusban minden tilos volt, ami nem volt kifejezetten megengedve.

5. Rendeltetésszerű joggyakorlás elve

A törvény biztosítja a személyeknek az őket megillető jogok gyakorlását, amíg az feltétlenül szükséges, és nem jogsértő.

6. Joggal visszaélés tiltása

Pontosan meg van adva, hogy mik tartoznak ide: nemzetgazdaság károsítása, zaklatás, stb. Pl.: társasházban valaki nem akar fizetni → perrel ki lehet kényszeríteni. Általában tipikus eset, hogy érdekközösségben a közös tulajdonnal kapcsolatban ésszerűtlen lépést akarnak kikényszeríteni.

7. Jóhiszeműség, és tisztesség elve

Erkölcsi tartalmú. Angoloknál „bona fides”. Aki téved, nem biztos, hogy rosszhiszemű, de ha pl.: eladom két embernek ugyanazt az órát akkor az már rosszhiszeműség. Az elv az erkölcsnek ad törvényi relevanciát. Pl.: egy munkáért valaki sokkal több pénzt kap. mint a valódi értéke.

8. Együttműködés elve

Nem minden jogterületen igaz, de pl.: a büntetőjogban nem. A Ptk.-ban viszont köteleesség. Pl.: tájékoztatási, figyelmeztetési, közlési, stb... kötelezettség. Ez lehet adott esetben szerződés is.

9. Elvárható magatartás elve

Ha a törvény nem rendelkezik szigorúbban, akkor ez adott személy esetében általában elvárható módon kell cselekedni. Ez objektív mérték. Ha pl.: valaki rendetlen ember cselekedeteiért nem büntethető enyhébben. Régen pl.: az elvárható magatartás a gondos családapa-modell volt.

10. Értelmezés alapelve

A Ptk. rendelkezéseit Magyarország gazdasági-társadalmi rendjével összhangban kell értelmezni. Ez az Alkotmányra utal. Ha más törvény is rendelkezik egy adott esetben, akkor a Ptk.-val összhangban kell azt értelmezni. Ezzel a Ptk. magasabb szintre kerül, az elv alapján kiemelkedik a többi polgári szabályozás közül. A speciális jogszabályok azonban nem tartoznak ide, ha azok ellent mondanak.

22. Az ember jogképessége és cselekvőképessége; a jogi személyek.

Típusai:

- ember
 - a Ptk. az állatnak nem tulajdonít jelentőséget, nincs alanyi joguk (de a Btk. tiltja kínzásukat)
 - jogalany
- jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek
 - közkereseti társaság
 - betéti társaság
 - társasház
 - építőközösség
 - társulatok, melyek nem vesznek fel jogi személyiségi formációt.

Ember:

- Minden ember jogképes, minden embernek jogai és kötelezettségei lehetnek, ez mindenkire tekintet nélkül teljesül; ez egyáltalán nem természetes a történelem során: a régi társadalmakban nem volt jogi egyenlőség, ezen a felvilágosodás változtatott.
- Minden a személyhez fűződő jogokat korlátozó megállapodás semmis: nem adhatom el magam rabszolgának
- Az ember jogképessége a fogantatástól megvan, de csak az élve születés pillanatától érvényes (ennek oka az örökösödés), tehát visszamenőleg megkapja az újszülött
Pl.: utószülött gyerek örökösödési joga (ezt már az ókoriak is elismerték); ha az ellenkezőjét nem bizonyítják, akkor a fogantatás időpontja a születéstől számított 300. nap. Ez megdönthető védelem: van mód az ellenkezőjének bizonyítására.
- A jogképesség a halál pillanatáig tart, amikor a vagyoni jogai az elhunynak átszállnak örököseire.
Mi történik, ha valaki eltűnik?
 - bíróság állapítja meg a halál időpontját, tényét (vitathatatlan)

- o holttá nyilvánítási eljárás (legalább 5 éve eltűnt, azóta semmilyen életjelet nem adott)

Ezek alapján a halotti anyakönyvi kivonatot kiállítják.

- a magzat és a szülő érdeke nem biztos, hogy egybeesik, ilyenkor méhmagzat-gondnok rendelhető ki.
- jogok és kötelezettségek szerzése cselekvés vagy külső körülmény alapján történhet. (pl.: külső tény: örökösnek mondanak ki; cselekvés: szerződéskötés)
- Ki a cselekvőképes? Minden személy, akinek cselekvőképességét a törvény nem korlátozza vagy nem zárja ki:
 - o 18 év alatt kiskorúság
házasság esetén 18 év alatt is cselekvőképes lesz, ez a házasság felbomlása esetén is megmarad
 - o 14 év alatt az ember cselekvőképtelen: jognyilatkozata semmis, kivéve minden olyan szerződést, amit a mindennapi életben meg kell tudnia kötnie (tej vétele a boltban; de egy 100.000 Ft-os gép vétele már semmis lehet, bírói döntés alapján a nem tartozik a mindennapi élethez.
 - o 14-16 év között korlátozott cselekvőképesség: keresetével szabadon rendelkezhet, számára előnyös szerződést már köthet.
Mindezek törvényes képviselőjének jóváhagyásával történnek (szülő, gyám). Pl.: a gyermek házat örököl, a szülő írja alá, kezeli, bérbe adhatja, de csak gyámhatósági engedéllyel adhatja el.
 - o Minden cselekvőképességről lemondó vagy ezt korlátozó jogi nyilatkozat, szerződés semmis (csak törvény szabályozza), ahogy a jogképesség esetében is láttuk.
 - o 18 év feletti is lehet cselekvőképtelen, vagy korlátozottan cselekvőképes (csak bírói kontroll alapján, hiszen az ember jogait ez alapvetően érinti; még a gyámhatóság sem teheti meg): gondnokság alá helyezés. De pl. jogilag egy részeg ember is cselekvőképtelen, belátási képessége korlátozott. Egy beteg fizikailag cselekvőképtelen is lehet, mégis jogilag lehet cselekvőképes (pl.: bénulás), tehát a fizikai és jogi fogalom nem fedi egymást.
 - o 14 év alatt a szellemi alkotás létrehozása jogi tény, a szerzői jogokat ő birtokolja, de ennek gyakorlását csak cselekvőképes korában teheti meg. (pl.: Mozart csak apja engedélyével koncertezhetett, egy ifjú feltaláló találmányát csak apja védhette le).

Jogi személy:

- Az állam is jogi személy (ha a jogrendszer annak ismeri el). Jogi személy bármi, amire a jog ezt kimondja, egyébként jogi személyiség nélküli személy lesz.
- Pl.: állam, önkormányzatok, cégek, társadalmi szervek ugyanúgy jogalanyok, mint a természetes személy, persze a személyiséghez fűződő természetes jogai nincsenek (testi épség, stb.): becsületét nem szabad sérteni (vagyis vagyoni jogai mellett erkölcsiek is vannak).
- A jog megszabja létrejöttét (gazdagsági, társadalmi szervezet esetén), maga hozza létre (MTA, Magyar Vöröskereszt) vagy valamit annak nyilvánít.

- Megszűnésüket általában a jog szabja meg (de pl. az állam megszűnését a politika), vagyoni jogai a jogutódra szállnak, ha létezik ilyen. Ha nincs jogutód, akkor a megszűnés speciális eljáráshoz van kötve (hitelezők kielégítése).
Pl. bt. alakul kft.-vé, ilyenkor előbbi megszűnik, utóbbi jogutód: megvan a folytonosság.
Pl. két cég egyesülése esetén az új cég lesz az általános jogutód.

Típusai:

- nonprofit szervezetek
 - költségvetési szervek: közigazgatás, igazságszolgáltatás, hadsereg, oktatás, szociális ellátás, stb.
 - egyesületek: bélyeggyűjtők, horgászegyesület; ezeknek is vannak bizonyos gazdasági vonatkozásai (székház, stb.); jótékonyági egyesületek
 - egyéb egyesületek: politikai pártok, szakszervezetek, sportszervezetek, egyházak
 - köztestületek: a közigazgatás és a privát szféra között helyezkedik el
 - alapítványok
 - közalapítvány: közfeladat, állam hozza létre
- gazdasági célú szervezetek (gazdálkodó szervek)
 - gazdasági társaságok (vállalatok)
 - egyesületek
 - szövetkezetek
 - egyéni vállalkozók
 - őstermelők

23. A gazdálkodó szervezetek fajtái és azok főbb jellemzői.

Gazdasági társaság:

- a jogi személy létrejöttéhez a cégbíróságnak a cégjegyzékbe kell vennie
- megszűnésekor törölni kell a cégjegyzékből
- A cégjegyzék a forgalom biztonsága miatt fontos (nyilvánosnak kell lennie); a cégformától függően eltérő mértékű adatszolgáltatási kötelezettségei is vannak.
- Céget csak az előírt formában lehet létrehozni (szigorú formakényszer: ez külföldön is hasonló):

Közkereseti társaság (Kkt.):

- tipikusan a családi kisvállalkozások világa
- személyi egyesülés, tőke sem kötelező
- a tagok maguk dolgoznak, és adják a vagyont
- nem jogi személy, de hasonlóan kezelik

- tartozásaiért saját vagyonukkal felelnek a tagok, ez egyetemes, ha nem tudják valakitől behajtani, behajtják más tagokon, korlátlan felelősség

Betéti társaság (Bt.):

kell, hogy legyen beltág és kültág (tőkéstárs, az ő felelőssége a betett tőke arányában korlátozott)

a személyi egyesülés mellett már korlátozott a kültágok felelőssége

a kültág nem vehet részt a vezetésben („csendes társ” régen), ezért bizalom kell a beltágok és a kültágok között a komolyabb üzletre nem alkalmas gyakran.

Korlátolt felelősségű társaság (kft):

- a tagok felelőssége korlátozott
- tagjai nem feltétlenül természetes személyek, bár általában azok szoktak lenni
- az ügyvitel jobban elválik a tagságtól, mint a kkt-ben és a bt-ben, az ügyvezető persze lehet egyben tulajdonos is (ők képviselik)
- bármekkora lehet egy kft, működnek nagyon nagy cégek is kft formában
- a tagságot az üzletrész birtoklása jelenti
- a törzstőkéktől különbözik az üzletrész értéke, ami a kft piaci értékét képviseli (régén hazánkban 3M forint kellett az alapításhoz, ma ez a küszöb 0.5M forint)
- ez már nem személyegyesítő, hanem inkább tőkeegyesítő gazdasági forma
- „zárt”: az ember nem tudja egyszerűen bevásárolni magát egy kft-be, mert amikor egy tulajdonos eladja az üzletrészt, akkor a többi tulajdonosnak elővásárlási joga van

Részvénytársaság (rt):

- alaptőkéje meghatározott számú és értékű részvényben jelenik meg, amelyek a tőzsdén értékpapír formájában szabadon mozognak
- tipikusan a tőkeegyesítés a célja
- a kapitalizmus fejlődése során jelent meg: „kisemberek” is tudtak részvényt venni, a társaság így sok tőkét tudott összegyűjteni
- klasszikus formája nyílt (nyrt), ma Magyarországon létezik zárt (zrt) forma is, ebben a külső személyek nem vásárolhatnak egyszerűen (pl. az állam megakadályozhatja, hogy egy külföldi cég túl nagy részesedést szerezzen egy nemzetgazdasági szempontból fontos vállalatban; az USA-ban ez ritka, de volt már rá példa)
- kétféle értékpapírt bocsáthat ki:
 - anonim (ilyen értékpapír maga a pénz is)
 - névre szóló: törzskönyvet vezetnek, megelőzendő a „hátról jövő” felvásárlást
- a részvények tényleges értékét a piac törvényei szabják meg
- alapítására régen 20M forint alaptőke kellett, ma zrt esetén 5M forint elegendő

Kockázati tőke-társaságok:

- innovatív, új megoldásokba fektetnek
- siker esetén rövid idő alatt óriási hasznot hoznak

24. A személyhez fűződő jogok és megsértésük polgári jogi szankciói; érvényesítésük élők és meghaltak esetében.

A személyhez fűződő jogokról sem szerződéssel, sem egyoldalú nyilatkozattal nem lehet lemondani. Létezik kivétel: ha a közérdeket nem sért és társadalmilag elfogadott (egy ökölvívó lemondhat arról a jogáról, hogy testi épségét ellenfele ne veszélyeztesse a ringben).

Személyhez fűződő alkotmányos jogok:

- egyenlő bánásmód elve
- emberi méltósághoz való jog
- szabadság, stb.

Polgári Törvénykönyv:

- névjog:
 - mindenki viselhet nevet (ez ún. pozitív jog)
 - közszereplők felvett nevet is használhatnak, de ez a név nem sértheti mások jogát (pl. nem adhatok ki irodalmi művet Weöres Sándor néven)
- jó hírnév, személyiségi jogok megsértése: név, hang, fénykép engedély nélküli felhasználása; bizonyos szinten kivételek a közszereplők (főként a politikusok)
- személyiségi jogok védelme ↔ szólásszabadság ellentétben állnak, ma Magyarországon a szólásszabadság erősebb
- magántitok, levéltitok, üzleti titok: a titkot a gazdájának védenie kell, hogy megsértésével kapcsolatos jogait érvényesíthesse
- magánlakás, üzlethelyiség sérthetatlensége
- adatvédelem: információs önrendelkezési jog
 - személy, üzlet esetén bizonyos adatok tartoznak ide (pl. születési dátum)
 - az állam állít fel korlátokat a személyes adatok megszerzésére, feldolgozására
 - az IT robbanásával került előtérbe
 - olyan fontos, hogy külön illetékese van, az ombudsmann, aki független, csak az Országgyűlésnek tartozik felelősséggel
 - különféle megoldások léteznek, pl. az USA-ban a szabadság jegyében nincs személyi igazolvány sem (de az adóhatóságnak van nyilvántartása)
- a sértett követelheti a bíróságtól a jogsértés megállapítását (ezután a felek gyakran megegyeznek), abbahagyását, eltiltását, elégtételt, a sérelmes helyzet megszüntetését és az eredeti állapot visszaállítását, illetve kérhet kártérítést (csak akkor, ha a jogsértőt vétkesnek mondják ki)
- a Ptk. kiszabhat pénzbírságot, de ez nagyon ritka (a bírságot az állam kapja), és elsősorban a személyhez fűződő jogok betartását szorgalmazza

Fontos dolog, hogy a személyiségi jogok megsértése ellen csak személyesen lehet fellépni (cselekvőképesség esetén). Halott személy személyiségi jogai nem érvényesíthetők,

elenyésznek, de bizonyos értelemben tovább élnek a kegyeleti jog formájában. A köz érdekében, elhalt személy sérelmében ügyész is fellelphet.

25. A tulajdonjog tartalma (jogok és kötelezettségek) és korlátai.

A tulajdonjog a tulajdonos katalógusszerűen felsorolt jogosítványai:

- birtoklási jog (+ birtokvédelem annak, akinek ezt a jogát háborgatják) [a tulajdonjog jog, a birtok állapot, jogi tény]
- használati jog (maga és családja szükségleteinek kielégítése)
- hasznok szedésének joga (szaporulat: gyümölcs, állat szedése)
- hasznosítási jog (családi, saját szükségletén túlmutat, pl.: bérbeadás)
- rendelkezési jog (fentebbi jogok átengedésének joga)
 - zálogjog: biztosítékként letehető
 - átruházási jog: eladhatja a tulajdonos a tulajdonát
 - felhagyhat tulajdonával (pl.: kidobunk valamit, lomtalanítás)
ezt ráutaló magatartással jelezzük („gazdátlaná válik a jószág”)
az ingatlan tulajdonjogával nem lehet felhagyni, kivéve elbirtoklás

A tulajdonos kötelezettségei:

- terhek őt terhelik
 - közterhek viselése
 - a dolog természetéből adódó terhek (pl.: javítás)
 - kárviselés terhe (pl.: leég a lakás), ha nincs biztosítás
- szükséghelyzetben tulajdonát károsíthatják (pl.: tűzoltáskor a szomszéd ház beázik), de ilyenkor kártérítési igénnyel léphet fel
- a közművekkel kapcsolatos cselekményeket tőrníe kell (egy fajta kisajátítás részlegesen), szintén esetleg kártérítési igénnyel

A tulajdonjog korlátai:

Tulajdonjog korlátozásának elvi lehetőségei:

- a tulajdon szentségének tana (liberális): semmiféle módon nem korlátozható
- nagyon korlátozott a magántulajdon, a köztulajdonnak kell érvényesülnie (kommunista)
- a magántulajdon nem sérthető, de vele szociális felelősség járul a társadalommal szemben (szociális piacgazdaság); a nagyobb tulajdonra nagyobb terhet rónak (ebben ma ilyen Magyarország, de szabadabb)

Magánjogi korlát:

- addig érvényes a tulajdonjog, amíg más jogát nem zavarja meg (ráépítési jog, túlépítési jog, stb.)
- elidegenedés (pl. kölcsönre vett házat nem adhatok el)

Közjogi korlát:

- dologi korlát: nem minden adható magántulajdonba (pl.: fegyver)
- használati korlát (pl.: otthon úgy biciklizek, ahogy akarok, de az úton nem)
- kisajátítás

26. A birtok fogalma és a birtokvédelem.

A tulajdonjog tárgya minden, ami birtokba vehető. A birtok egy állapot, jogi tény, jogkövetkezmények fűződnek hozzá: birtokjog. A hozzá fűzött birtokvédelem a jogos tulajdonos védelmére szolgál. A tolvaj birtokosa a lopott holminak, de nem tulajdonosa. A kölcsönadott holmi jogosan van más birtokában.

Birtokjog:

- birtokvédelem: ha háborgatják a jogát (pl. a szomszéd hangoskodása zavaró)
 - a birtokvitát a helyi önkormányzat jegyzője dönti el; általában az eredeti állapotot állítják vissza, kivéve, ha nyilvánvaló, hogy nem a sértetté a birtok; 3 napon belül végrehajtandó a határozat, de bíróságra is vihető (birtokper), sőt kötelező, ha a birtokjog vitás (a jegyzőhöz 1 évig lehet fordulni)
 - mindenkit megillet (pl. a tolvajnak egy másik tolvajjal szemben is megvan, hiszen a birtokvédelem a tulajdon védelmére szolgál, azt feltételezi a kivéve az eredeti tulajdonost) (pl. a kiadott lakásba „csak úgy” nem mehet be a tulajdonos, de szerződésben kiköthető)
 - Tehát ez egy abszolút jog!
- önhatalmúlag a birtokos felléphet birtoka védelmében, ameddig ez jogos (lopást meg lehet akadályozni, de pl. a tolvajt nem lehet lelőni).
- a jogos tulajdonos tulajdona visszaszerzésében is felléphet önhatalmúlag, de még korlátozottabban, mint a védelme esetén.

A tulajdonjog védelme:

- birtokvédelem
- a tulajdonjog nem évül el (tulajdonjogi perben bármikor visszakövethető a tulajdon, (pl.: ősök műtárgyai)
- követelhető, hogy más ne zavarja a tulajdonjogaimat
- öröklés, elbirtoklás: nincs nyilvántartásba véve, de bevehető.

Minden tulajdonjogi vitát a bíróság dönt el.

27. A tulajdonjog megszerzése (származékos és eredeti); a tulajdonjog megszűnése.

Típusai:

1. származékos:

- tipikusan tulajdonjog átruházása (pl. eladás)
 - áltulajdonostól az ember nem szerez jogot, de van kivétel
 - ha valaki nem a tulajdonostól szerez tulajdont (jóhiszeműen, kiskereskedelmi forgalomban), az jogos, ez a forgalom biztonságát szolgálja (pl. orgazdától vásárolok; orgazda: aki tipikusan lopott árut vásárol, közvetlenül és azt értékesíti)
 - szükséges a dolog átadása is, ingatlan esetén az ingatlannyilvántartási-bejegyzés (a forgalom biztonsága érdekében)
 - pénzszerzés (pl. eladok árut)
- öröklés
- jövedék: a tulajdonos a szaporulat tulajdonjogát is megszerzi
- beépítés, ráépítés: ha lopott anyagot építke a házba, akkor azt kibontani nem lehet, de kártérítés felmerülhet; ha a telkemre építenek, akkor az az én tulajdonomba kerül
- dologegyesítés: anyagokból valami készül (festmény, gyári termék)
- vadak, halak: állami tulajdon, ha elejtik, akkor a jogosult vadásztársaságé (az orvvadász nem szerez tulajdont, csak persze birtokot)

2. eredeti szerzősmód

- hatósági határozattal (pl. kisajátítási határozat: az állam szerez tulajdont) (pl. büntetőhatározattal tárgyakat elkobozhat az állam)
- elbirtoklás: 10, ingatlannál 15 év után a tulajdonjog elszáll; ez a hosszú idő után felmerülő jogviták megelőzésére szolgál
 - fontos, hogy az elbirtokló csak akkor léphet fel, ha birtokolta a dolgot, pl. bérlő nem léphet fel
- dolog megtalálása (kivétel a kincs, de annál is járhat jutalom), ha a tulajdonos nem jelentkezik érte

A tulajdonjog elvesztése:

megsemmisülés, átruházás, kidobás

28. A közös tulajdon és a tulajdonostársak jogviszonyai.

- ugyanazt a tárgyat, dolgot többen tulajdonolják,
- eszmei hányadrész (nem szedik szét tulajdont; vita esetén egyformák a hányadok)
- tulajdon védelmében bármelyik tulajdonos felléphet
- ha megosztva, akkor részenként 1-1 tulajdon, pl: közösen vesznek valamit, cégalapítás, öröklés, házassági vagyontökösség, építkezés

használata:

- nem gyakorolhatjuk másik rovására (vita esetén bíróság dönt);

- többség a döntő, de kisebbség méltányos érdekeit figyelembe kell venni;
- egyhangúság kell a normál élet körülményeit meghaladó döntéseknél (pl: tatarozás, átalakítás, elidegenítés- elővásárolási jog)

megszűnése: megveszik, megosztják

29. A korlátozott dologi jogok fajtái (földhasználati jog, haszonélvezet, használati jog, telki szolgálat, közérdekű használati jog, zálogjogok).

Használati jogokon olyan jogokat értünk, amelyek valakinek, aki nem tulajdonosa egy dolognak, lehetővé teszik, hogy ezt a dolgot meghatározott módon és mértékben birtokolja, használjam hasznosítsa.

A jog tárgya szerint megkülönböztethetjük azokat a korlátozott dologi jogokat, amelyek ingóságokon és ingatlanokon egyaránt fennállhatnak (haszonélvezet, használati jog, zálogjog) azoktól, amelyek csak ingatlanokon állhatnak fenn (földhasználat, telki szolgálat, közérdekű használati jog).

- földhasználat
 - pl. akkor amikor a föld és az azon lévő ingatlan tulajdonosa nem ugyanaz, nyilvánvaló, hogy az ingatlan tulajdonosa így nem tudja azt használni, ezért szüksége van arra, hogy a földet valamilyen mértékben használhassa
 - megilleti a hasznok szedésének joga
 - terhelik a föld fenntartásával járó terhek
 - átruházás, öröklés esetén a változatlan feltételek mellett marad a jog az új tulajdonosnál is
 - az épület fennálltaig illeti meg a tulajdonost a jog
- haszonélvezet
 - szerződéssel, jogszabály, vagy bírósági határozat alapján keletkezhet, meghatározott időre, vagy a jogosult élete végéig
 - ingó dolgot át kell adni, ingatlan bejegyeztetni az ingatlan-nyilvántartásba
 - a haszonélvező: a dolgot birtokolja, használhatja, hasznait szedheti
 - tulajdonos ezeket a jogokat csak akkor élvezheti, ha a haszonélvező nem él vele
 - tulajdonos halála esetén továbbra is fenn áll
 - haszonélvező viseli a fenntartás terheit, a dolog közterheit, kivéve rendkívüli javítások, helyreállítások
 - nem ruházható át /de bérbe lehet adni/
 - megszűnik: kikötött idő elteltével, jogosult halálával, dolog megsemmisülésével
- használat
 - kb. haszonélvezet, kivéve hogy csak saját illetve családtagok használhatják, és szedhetik hasznait
- telki szolgálat
 - a szolgálommal terhelt ingatlan mindenkor tulajdonosa, és a jogosult sem egy meghatározott személy, hanem egy ingatlan mindenkor tulajdonosa vagy használója
 - pl. átjárás, vízelvezetés, vízellátás, pince

- elbirtoklással is megszerezheti az ingatlan tulajdonosa, ha a másik ingatlan asználata ellen annak birtokosa tíz éven át nem tiltakozott
- megszűnik: ha a jogosult tíz éven át nem gyakorolja, vagy eltúrte, gyakorlásában akadályozzák, vagy a bíróság megszünteti
- *magánérdekű*: egymás mellett 2 telek (utca mellett és úszó telek- bejárni rá)
- *közérdekű szolgálat*: közmű átvezetése- hatóság határozattal hozza létre kártalanítási kötelezettséggel
- zálogjog
 - értékjog, követelést biztosító teher (csak ha pénzben meghatározható, pl: tartozás);
 - ha jogosult nem teljesíti követelést, akkor kielégítheti záloggal (pl: kölcsönre ingatlant, gyártelepet biztosítékként- *jelzálog*; ingó tárgyat elzálogosít- *kézi zálog*);
 - ha nem váltom ki időben, eladhatják és értékét visszaadják, de kamat, kezelési, értékesítési költséget felszámolnak
 - tv ereje által jön létre (pl: szállodában csomagot ott tarthatja, ha nem fizet; autójavító szervizben autóra zálog)

30. A szerződési jog alapelvei (szabadság, kötelező jelleg, igazságosság).

- szerződéses szabadság: nem érinthetetlen, hiszen közérdekből lehet korlátozni; nem lehet kényszeríteni, hogy szerződjön, de élet mégis rákényszerít (kivétel: elhagyott javak birtokba vétele ~ kukákból él)
- partner szabad megválasztása: pl: melyik boltba megyek, de közüzemet nem, viszont közüzemi szolgáltató sem válogathat ügyfelek között
- típuszabadság: általában igaz, de korlátozás: gazd-i társaságoknál típuskényszer
- szerződés tartalmának szabad meghatározása: igaz, de komoly korlátok: előírás, hogy mi tilos (pl: személyiségi jogok sérelme)

31. A szerződés létrejöttének formái és helye; a szerződés tartalma, módosítása és értelmezése.

A szerződés formája:

Az a szerződés is érvényes, amit szóban kötnek meg (ha a jog másképp nem írja elő); ráutaló magatartással (pl.: vásárlás - lopás); írásos formában (leggyakoribb a jog gyakran elő is írja a jogbiztonság érdekében).

Régen a kereskedelmi életben a szóbeli szerződés volt a gyakori. Ma a kereskedelemben általános az írásbeli szerződés.

Fajtái:

- egyszerű szerződés
- bizonyító erejű magánokirat (2 tanú igazolása szükséges)
- közokirat (közjegyző előtt, fontosabb szerződések esetén)

Mindegyiket kötelező betartani, de jogi vita esetén különböző bizonyító erejűek.

A szerződés tartalma:

Szerződés = szolgáltatás valamiért cserébe

Szolgáltatás lehet:

- dolog átruházása
- tevékenység kifejtése
- helytállási kötelezettség

A tartalmat a felek a szerződéses szabadság nevében szabadon határozzák meg, kivéve, ahol a jog korlátozza. Ilyen jogi szabályozás írja elő a jogi tartalmat, amittől a felek eltérhetnek, kógens (pl.: a kereskedelmi ár fix, ha ettől eltérnek, a szerződés érvényes, de az ár már nem).

A szerződés módosítása:

A szerződést módosíthatják is a felek, általában ehhez is az egyező akarat szükséges. Bíróság is módosíthatja, ha:

- tartós jogviszony van, a körülmények aránytalanul megváltoznak, de a felek nem tudnak megegyezni (a bíróság a méltányosság és igazságosság alapján dönt)
- a szerződő felek személyének megváltozása esetén (személy meghal, cég átalakul, stb.)

A szerződéses követelés átruházható, ebbe a másik fél nem szólhat bele, egyoldalú jognyilatkozattal megtehető. A tartozás átruházásához viszont a követelő engedélye szükséges. A kötelezettségek a halállal megszűnhetnek, de át is szállhatnak.

32. A szerződést biztosító mellékkötelezettségek (foglaló, kötbér, jótállás, bankgarancia, akkreditív, jogvesztés kikötése, zálogjog, óvadék, kezesség).

Eszközök a teljesítés biztosítására:

- *foglaló*: ha valaki eláll, köteles a másik félnek megfizetni
- *kötbér*. Tipikusan az építési szerződéseknél fordul elő, csak írásos formában.
- *késedelmi kamat*, ezt privát személyek között külön ki kell kötni
- *jótállás, garancia*: ez lehet szerződés, vagy jogszabály alapján, vagy lehet szavatosság. Ennek két fajtája van, a kellékszavatosság (amit adok, az jó), és a jogszavatosság.
- *banki garancia*: ha az illető nem teljesít, helyette a bank megteszi, általában pénzbeli ez a garancia. Ennek speciális esete az akkreditív. Ez a fizetés lebonyolításának egy módja, nemzetközileg alakult ki.

- *jogvesztés kikötése*: pl.: a kedvezmény bizonyos feltételek mellett elvész
- *zálog*
- *óvadék*: lakás kaució, fizető pincér stb. Ez abban különbözik a zálogtól, hogy ha szükséges, azonnal kielégítheti szükségletét a bérbeadó
- *kezesség*: gyakori a banki kölcsönök világában. Ez lehet sortartó, vagy kézfizető.

33. A szerződés teljesítése; a szerződésszegés tipikus esetei.

A szerződéseket általában teljesítik, a felek magatartása jogkövető, másképp felborulna a társadalmi rend. A szerződést a tartalmának megfelelően, helyen és időben kell teljesíteni.

Jogi előírások:

- A felek kötelesek együttműködni: a Ptk.-ban ez általános alapelv, itt különösen fontos
- Tájékoztatási kötelezettség: a jogosultnak elő kell segíteni, hogy a kötelezett teljesíthessen

Szerződésszegés:

Bármilyen rendellenesség a teljesítésben.

Ha a felek nem teljesítenek, a szerződésszegésről beszélünk.

Tipikus esete, amikor a kötelezett teljesítése késik, vagy a jogosult nem tette azt lehetővé.

Késedelem

- objektív
 - az objektív következmények mindig beállnak
 - a követelő tovább követelhet, vagy elállhat a szerződéstől (pl. megrendelő, ha nem érkezik meg időre az áru)
 - a kamat is ilyen
 - ha hibás a késlekedő à kártérítés
- szubjektív
 - Kimentési lehetőség: a késlekedő nem vétkes, ha az adott helyzetben minden lehetőt (általában elvárhatót) megtett à nem vétkes à nincs kártérítés

A jogosult is késedelembe eshet (ritkább). A teljesítéshez a jogosultnak is tennie kell valamit (pl. építkezésnél a kivitelező nem szolgáltat időben adatot, ilyenkor a kötelezett nem eshet késedelembe, amíg meg nem adja, vagy pl. nem veszi át a jogosult az árut, ezt tárolni kell à objektív következmény à kártérítést kérhet).

Hibás teljesítés:

Hibás a teljesítés, ha a szolgáltatás nem felel meg a szerződésben foglaltaknak vagy a jogszabályban foglaltaknak (= kellékhányos teljesítés)

- A jogosult kijavítást vagy kicserélést kérhet, ha ez esetleg nem lehetséges, akkor árleszállítást, vagy elállást a szerződéstől (ez a kellékszavatosság)
- Jogátruházás esetén az átruházónak jogszatatosságot is kell vállaltia (adásvételnél is: csak saját árut lehet eladni)
- A szavatosság 6 hónap, állatnál 60 nap, tartós fogyasztási cikk esetén 2 év (minden végfelhasználó fogyasztót megillet ez)
 - végfelhasználó: pl. ha valaki nem gyártásra, hanem barkácsolásra vesz drótot; ez elévül, de 3 évig érvényesíthetők a vele kapcsolatos jogok

Teljesítés megtagadása:

A jogosult tovább követelheti a szolgáltatást, vagy elállhat

- Ha a kötelezettnek felróható, a jogosult kártérítést követelhet
- Lehetetlen szerződés megszűnik
 - Egyikük érdekében sincs
 - Valamelyiküknek felróható a kártérítéssel tartozik (pl. ha valaki leissza magát, nem tud dolgozni)
- A szerződéses szabadságába a jog beleszól bűncselekmény stb. esetén

34. Kártelepítés a polgári jogban; polgári jogi felelősség a szerződésen kívül okozott károkért.

Kártérítés szerződésben: vétkes szerződésszegés esetén

- ha valaki jogellenes és felróható magatartással kárt okoz, köteles megtéríteni
 - a károkozónak kell igazolnia, hogy úgy járt el, ahogy az általában elvárható (kimentés) a nem kötelezhető kártérítésre
 - jogosan okozott kár (pl. vészhelyzetben) esetén a jogosult kártalanításra tarthat igényt (kártérítés: elmaradt haszon is beletartozik; kártalanítás: csak az okozott közvetlen kár)
 - önvédelem esetén a támadónak okozott kár, ha túllép egy mértéket a áram vezetése a kerítésbe, a tolvaj meghal
 - küzdősport
 - ha a károkozónak van biztosítása, akkor a biztosító fizet helyette (pl. minden ügyvédnek, orvosnak van szakmai felelősségbiztosítása)
 - a biztosító a kárt társadalmilag szélesen széttelepíti
- kárviselési kötelezettség: ha vis major (tűz, villám) okozta, akkor a károsult viseli
- biztosítás: bányakasszákból alakult ki

Szerződésen kívüli kártérítés:

- tipikus példa a közlekedési baleset: autóbaleset, valaki fellökése
- aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni, ez alól mentesül, ha úgy járt el, ahogy az adott pillanatban általában elvárható (tehát nem felróható)

Felróhatóság $\neq$ bűnösség; szabálysértési vétkesség, tehát a kimentés is csak a felróhatóságra érvényes (pl. rohanni szabad az utcán, mást fellökni nem szabad).

Kártérítés:

- két fél kell: károkozó + károsult
- Kár nélkül nincs kártérítési kötelezettség! (egészségi, személyi, vagyoni)
- Szükséges, hogy a cselekmény és kár között ok-okozati összefüggés legyen
- A kárt meg kell téríteni!
- A bíróságnak hatalma van a kártérítés csökkentésére, pl. ha enyhe cselekedet és enyhe felróhatóság esetén keletkezik óriási kár
- A polgári jogi kártérítés mindig vagyoni (ha a kár nem vagyoni jellegű, akkor forintosítják mértékét), nem személyi
- A kárba az elmaradt haszon is beletartozhat, illetve a kártérítéssel kapcsolatos költségek (pl. eljárási költsége a pernek)
- A károsult adott esetben csak a kár egy részére tarthat igényt, hiszen a bíróság enyhítheti, vagy a károsultnak is felróható lehet egy része (nem tett meg mindent ellene)
- Ha több károkozó van, a károsult a kártérítést bármelyiküktől követelheti, ők majd maguk közt elszámolnak. Ha jogellenes és felróható a cselekedet, akkor egyetemlegesen is megfizettetheti a bíróság.
- Minden bűncselekménnyel, veszélyeztetéssel stb. kapcsolatos kikötés semmis.
- Veszélyes üzemek: „fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytatnak”
- Termékfelelősség (mindenkire, aki valamit előállít: energia is pl.)

35. A veszélyes üzem felelőssége.

Veszélyes üzemek: „fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytatnak”

- szigorúbb kártérítés
- objektív következmények
- üzemtartója minden okozott kárért felel, kivéve vis major (abszolút elháríthatatlan, külső ok), ilyenkor kimentheti magát
- pl. összes közlekedési, építkezési vállalat, vadállattartás, állatkert
- nem kell megtéríteni azt a kárt, ami a károsultnak felróható (pl. balesetben mindkét fél vétkes a kármegosztás)
- az elévülési idő itt 5 helyett csak 3 év (a két időhatár között az általános kártérítés szabályai persze érvényesek)

36. A termékfelelősség.

Az európai jogban ismert a termékfelelősség fogalma. A gyártó és az importáló is bizonyos esetekben felelősséggel tartozik a végfogyasztóhoz került termékért (fogyasztóvédelmi

gondolkodás). Erre azért volt szükség, hogy ne a kereskedők láncolatán vonuljon végig a felelősség. Autónál pl. a márkaszervizen keresztül vállal a gyártó garanciát. A termékfelelősség ma csak 500 € kár(!) fölött érvényesíthető, vagy akkor, ha testi épség sérül.

Nem mindig nyilvánvaló, hogy ki a gyártó vagy importőr, ilyenkor a károsult fordulhat a kereskedőhöz, akitől vette: A kereskedő elhárítja a felelősséget, ha igazolja, hogy kitől vette a terméket (így nem áll az érvényesítés útjába az üzleti titok). A károsultnak igazolnia kell, hogy kár történt, és ez ok-okozati összefüggésben van a termékkel. A gyártó kimentheti magát, ha a hiba az eladás után keletkezett, vagy a hiba a tudomány–technika állása szerint a gyártási időpontban nem volt felismerhető (pl. gyógyszer mellékhatása). A termékfelelősség az oka pl. a gyerekjátékok részletes használati utasításának is.

A termékfelelősség elévülési ideje 3 év, ez akkor indul el, amikor a fogyasztó elismeri a hibát, és tudomást szerez annak felelőséről. Ha a károsult jelentkezik (pl. levelet ír), akkor ez újra kezdődik. Azonban nem hosszabbodhat akármeddig, 10 évvel a forgalomba hozatal után megszűnik, kivéve, ha már folyik a per.

37. A jogalap nélküli gazdagodás.

ki másnak a rovására jogalap nélkül jut vagyoni előnyhöz, köteles ezt az előnyt visszatéríteni. A gazdagodás akkor alaptalan, ha a vagyoni előnyhöz jutott félnek nincs olyan jogcíme, amely őt az előny megtartására feljogosítaná. A jogalap hiányát a visszakövetelő félnek kell bizonyítani.

A jogalap nélküli gazdagodás leggyakoribb esetei:

- a túlfizetés, kétszeres teljesítés, téves címzés, téves átutalás stb.
- az ún. okafogyott tartozás, amikor a teljesítésre a szerződés megszűnése után kerül sor, vagy például a szerződés egyik félnek sem felróható okból lehetetlenült, de az egyik fél már a szolgáltatását teljesítette
- a létre sem jött szerződés alapján történő teljesítés
- amikor valaki más dolgával jogellenesen rendelkezik
- jogszabály által nevesített esetek, pl. a ráépítés körében

Főszabály szerint az alaptalan gazdagodást vissza kell téríteni.

Nem köteles visszatéríteni a gazdagodást az, aki attól a visszakövetelés előtt elesett, kivéve, ha számolnia kellett a visszatérítési kötelezettséggel, és felelőssége a gazdagodás megszűnéséért megállapítható, vagy rosszhiszeműen jutott a gazdagodáshoz.

Az életfenntartás céljára adott és arra felhasznált juttatást visszakövetelni nem lehet, kivéve, ha jogszabály másként rendelkezik, vagy a juttatást bűncselekmény útján szerezték meg. A gyakorlatban ennek alkalmazására tipikusan a túlfizetett tartásdíj, járadék visszakövetelése iránti perekben kerül sor.

A visszatérítésre kötelezett gazdagodó jó- vagy rosszhiszeműségétől függetlenül igényelheti a dologra fordított szükséges költségei megtérítését. Ilyen költség alatt a dolog kezelésével, használatával, állagának, épségének fenntartásával, megőrzésével összefüggésben felmerülő kiadásokat kell érteni.

A rosszhiszemű gazdagodó minden esetben felelősséggel tartozik a károkért, kivéve, ha bizonyítja, hogy a károsodás a jogosultnál is bekövetkezett volna. A jóhiszemű kártérítési felelőssége a neki felróhatóan okozott kárért áll fenn.

38. A szerződésfajták alaptípusai (tulajdonátruházás, tevékenységkifejtés, használat, pénz, értékpapír, társaság).

Tulajdonátruházás:

Leggyakoribb formája az adásvételi szerződés, speciális esetben a cserélési szerződés. (pl. földterületek cseréje). Ez a kettő keverve is lehet, ha a két dolog értéke eltér, kiegészítik. Tulajdonjogot ruháznak át. A szállítási szerződéseket úgy kell elképzelni, mint határidős adásvételt. A közüzemi szerződés is hasonló (csak akkor történik dologátadás, ha megnyitom a csapot). Ez nem csak dologszolgáltatási, hanem helytállási kötelezettséget is tartalmaz. Amikor egy dologszolgáltatási szerződés ingyenes, ajándékozásnak nevezzük (kell az elfogadás ténye, tehát ez is kétoldalú jognyilatkozat).

A licencszerződésben is elfogadó nyilatkozat szükséges (később!). A díjkitűzés nem ajándékozás, hanem egyoldalú jognyilatkozat, de kötelezettségekkel jár ez is.

Tevékenységkifejtés:

Két nagy csoportja van aszerint, hogy a tevékenységet vállalónak mi a felelőssége:

- vállalkozói kötelelem: teljesítési kötelelem, végeredményt vállal (pl. építés)
- gondossági kötelelem (pl. orvosi kezelés, nem mehet biztosra, csak az elvárható gondosságot garantálja; vagy pl. ügyvéd, bizományi szerződés)

Az életben ezek nem válnak el élesen. A munkaviszony általában gondossági kötelelem, a munkajog tárgyalja (eltér a polgárjogtól).

Következő alkalommal a fenti két szerződéstípust vizsgáljuk, mert a valóságban ezek a leggyakoribbak.

Egyéb említett szerződéstípusok:

- használatra irányulnak
- pénz, értékpapír
- társasági szerződés: több személy valamilyen közös "kalandra" szerződik

39. Az adásvételi szerződés, a csere-szerződés és az ajándékozási szerződés.

Adásvételi szerződés:

- tulajdonjog átruházása (eladó) + pénzt ad érte (vevő)
- általában van határideje
- megkötése után a teljesítés mindkét fél részéről követelhető
- a magyar jogrendben át is kell adni a dolgot
- ingatlan esetén át is kell vezetni, e nélkül nem tulajdonos a vevő
- eladó kötelezettségei:
 - tájékoztatási: tulajdonságokat, jogokat, terheket a dologgal kapcsolatban el kell mondani a vevőnek
 - átadási: ingatlan esetén a nyilvántartás rendezése
 - szavatossági: jogszatosság (át tud tulajdont ruházni, tehermentesen (ha a vevő nincs tudatában))
- vevő kötelezettségei
 - adók, illetékek megfizetése
 - ingatlan esetén bejegyeztetés
- lehet, hogy a tulajdonjog érvényes adásvételi szerződés esetén is fennmarad az eladónál (ezt írásba kell foglalni és addig tartható fenn, amíg a vételárat ki nem egyenlítik)
- a vevő az ingatlan átadásától viseli a terheket, és ő is húzhat hasznót (tehát a birtokátvételtől), de még nem ő a tulajdonos
- különleges esetek:
 - elővásárlási jog
 - létrejöhet szerződéssel és a törvény ereje által
 - általában nem átruházható, forgalomképtelen jog, a természetes személy megszűnésével megszűnik.
 - ha a jogosult él vele, egyoldalú jognyilatkozattal kimondja
 - visszavásárlási jog:
 - érvényes adásvételt tételez fel
 - az eladó az eredeti áron egyoldalú jognyilatkozattal visszavásárolhatja (esetleg értéknövekedéssel)
 - gazdasági életben opció
 - vételi jog:
 - ez az igazi opció
 - a felek megállapodnak, hogy bizonyos időn belül a vevő egyoldalú jognyilatkozattal megveheti a dolgot, persze a vételárban is előre megállapodnak
 - gazdasági életben, a tőzsdén mindennapos (spekulációs üzletek), vagy pl. cégek egymást felvásárolják (OMV, MOL)
 - részletvétel:
 - a tulajdon-átruházás megtörténik (írásban fenntartható)
 - egyéb különleges kitétel lehet: ha a vevő nem fizet, akkor elesik a kedvezményektől és egy összegben kell kifizetni
 - a dologban esett kár a használót terheli

Csereszerződés:

- kölcsönös tulajdon-átruházás
- földtulajdonnál elég gyakori, illetve a műkincsek világában
- ingatlanok esetén is érvényes (bejegyzik + illeték)
- a szocializmusban a lakáscsere a bérleti jogot cserélte, mi nem erről beszélünk, de pl. két öröklakás cseréje már ilyen
- mindkét fél egyben eladó és vevő (illetéket csak egyszer szabják ki)

Ajándékozás:

- kell egy ajándékozó és egy megajándékozott
- az ajándékozó kötelezettsége: átadás
- ajándékozott kötelezettsége: átvétel
- ingatlan esetén írásban kell, és az illetéket is kivetik (a családi viszony szerint szabják meg ennek a százalékos értékét)
- nincs visszteher, a jog nem helyez olyan terheket az eladóra, mint más szerződéstípusoknál (pl. az ajándékozó megtagadhatja a teljesítést; a szavatossági felelőssége is kisebb; van visszakövetelési joga, ha pl. az ajándékozás után a viszonyok jelentősen megváltoznak, vagy téves feltevés alapján történt (pl. régi világban jegyajándék), de ha az ajándék nincs meg, akkor nem lehet visszakérni, illetve szokásos mértékű ajándék nem kérhető vissza)
- gazdasági életben az adományozás

40. A vállalkozási szerződés.

Jellemzői:

- valamely munkával elérhető eredmény létrehozására/elvégzésére vállalkozik a vállalkozó (eredményköteles)
 - típusai: tervezés, felépítés, feldolgozás, átalakítás, szerelés, üzembe helyezés, fejlesztés, kutatás (nem garantálható az eredmény, speciális), utazási (elvisznek valahová), társasutazás, fuvarozás
- a vállalkozó a munkát saját költségére végzi el, általában saját eszközökkel, de alvállalkozókat is megbízhat, akikért felelősséget vállal
- a megbízó előírásainak meg kell felelni a vállalkozó a megbízó utasításaihoz, kívánságaihoz kötött, de ha ez a szerződéstől jelentősen eltér, akkor a vállalkozó elállhat a szerződéstől
- ha a vállalkozó észreveszi, hogy a megbízó kívánsága butaság (célszerűtlen, szakszerűtlen), vagy jogellenes, akkor köteles ezt jelezni
- a megbízó ellenőrizheti a vállalkozó tevékenységét
- a megrendelőnek titoktartási kötelezettsége van (pl. a vállalkozó műszaki felszereltségét kénytelen feltárni előtte)

- a megbízó elállhat bármikor a szerződéstől; ha erre nincs oka, akkor köteles a vállalkozó kárát megtéríteni; nem kell megtéríteni, ha a teljesítés hibás, vagy a vállalkozó jelentős késedelembe esik
- a megrendelő akkor fizet, amikor az előre megállapított részfeladatok vagy a teljes feladat elkészült
- a vállalkozónak a birtokába került vagyontárgyra (ami a megrendelőé) zálogjoga van

41. A megbízási szerződés; a megbízás nélküli ügyvitel.

Jellemzői:

- a megbízott a megbízó előírásainak, utasításainak megfelelően cselekszik (általában; ha szakszerűtlen, figyelmetlen a megbízás, akkor figyelmeztetni kell)
- a megbízott köteles gondossággal eljárni
- még inkább bizalmi alapú, mint a vállalkozási szerződés, a megbízottnak is felmondási joga van (határidővel, hogy a megbízó mást is megbízhasson az ügy ellátásával)
- ilyen pl. az orvosi szakma: csak akkor vonható felelősségre, ha nem a tőle várható gondossággal jár el, de a beteg szakszerűtlen utasításait nem hajthatja végre (ilyenkor pl. felmondhatja a jogviszonyt)
- normál esetben az ügy „ura” a megbízó
- a mindennapi életben gyakran nem visszatérhet (pl. az orvos a rokonát ingyen gyógyítja)
- ha a megállapodás célja nem jön létre, akkor is követelhető annak díja (ilyen a bizomány is)
- a díj megfizetése a teljesítés időpontjában történik, de kiköthető másként is (pl. a törvény engedi, hogy az ügyvéd előre kérje a pénzt)
- megbízás nélküli ügyvitel (pl. átveszem a postástól a szomszéd nyugdíját), ez hasonló jogalap nélküli gazdagodáshoz, reálaktus; a jog az alapján dönt, hogy helyénvaló volt-e a cselekedet, tehát, a megbízó feltehető akarata vagy az ő érdekében történt (pl. öngyilkost megment valaki – akarata ellenére történt, de helyénvaló)

42. Az öröklési jog tárgya. A végintézkedés fajtái (végrendelet, öröklési szerződés, halál esetére szóló ajándékozás).

A természetes személyek esetét az öröklési jog szabályozza (alkotmányos emberi alapjogok). Az elhaló az örökhagyó, neki is alkotmányos joga, hogy rendelkezzen a tulajdonáról (régén ez korlátozott volt, a nemesség körében).

Az ember halálával (annak pillanatában) a hagyaték (az aktívák és passzívák) az örökösre száll, tehát három szereplő van: örökhagyó, örökös és hagyaték.

Az öröklés lehet törvényes rend szerinti, vagy olyan, ahol végrendelet van.

A végrendelet egyoldalú jognyilatkozata az örökhagyónak, kijelöli az örököst. Jogi személy is lehet örökös (pl. valaki alapítványra hagyja a pénzét, esetleg egyházra). A jog a végrendeletnek szabott alapot ír elő (írásbeliség, vagy két tanúval, vagy közjegyzővel). A közjegyző által készítettet külön őrzik. Emellett van még sok alakiság (pl. csak egy ember rendelkezhet, minden oldalt alá kell írni...). Ha ezek nem teljesülnek, akkor érvénytelen a végrendelet. Kivétel lehet, pl. betegség miatt szóbeli végrendelet is érvényes lehet (két tanúval, és csak 3 hónapig érvényes). Ezt néha nehéz bizonyítani az örökösnek.

Létezik öröklési szerződés (ritka): eltartásért, életjáradékért cserébe örököl a másik. Ez szerződéses jogviszony. Azért van rá szükség, mert egy későbbi végrendelet felülírja a régebbit, tehát csak a legutolsó az érvényes, ha azok tárgya közös. Lehetséges olyan forma, hogy a vagyontárgy azonnal átadásra kerül, de olyan is, hogy csak halála pillanatában.

43. A törvényes öröklés rendje; özvegyi jog; kötelesrész.

Törvényes öröklési rend:

- Elsősorban a leszármazottak, fejenként egyenlő arányban
- Házastárs
- Szülők (ha nem élnek, akkor leszármazottaik, „kiesés” fogalma)
- Nagyszülők, dédszülők, szépszülőkig egészen
kiesési szabály csak a nagyszülőig
- Ha senki nincs, akkor az állam örököl (hagyaték sosem válik uratlan jószággá)

Ági öröklés: ha nincs leszármazott, és van olyan vagyon, ami a felmenőktől származott az örökhagyóra. Ez azt a szemléletmódot tükrözi, hogy a vagyon maradjon a családban, illetve a visszaélések ellen való. Amikor a házastárs meghal, a szülei kapják ezt a vagyont. Az ági öröklés tehát a házasságon belüli öröklést korlátozza.

Az özvegy nem állagörökös, gyermek esetén nem örököl, ugyanakkor átruházhatatlan, életfogytig tartó haszonélvezeti jogot kap. Házastársukra ilyen nem vonatkozhat.

Kötelesrész: a gyermeket, házastársat, és a szülőket illeti meg, ha az örökhagyó rájuk nézve kedvezőtlen végrendeletet hoz, vagy vagyonának jelentős részét még életében elajándékozza. A gyermekek az őket megillető rész felére jogosultak ezen szabály alapján. Az ajándékozási periódus 15 évre nyúlik vissza, és csak jelentős vagyontárgyakról lehet szó.

44. Az iparjogvédelmi oltalmi formák rendszere (műszaki megoldások, árukülsők, vállalat és árujelzők). Párizsi Uniós Egyezmény (nemzeti elbánás, elsőbbség).

Szellemi tulajdon két nagy csoportja:

- Iparjogvédelem
- Szerzői jog

Iparjogvédelem:

- Műszaki alkotások, technikai megoldások védelme ipari, mezőgazdasági, stb., az élet minden területe
- Forma, megjelenés (tipikusan a formatervezés)
- Áru- és vállalatjelzők (nincs mögötte nagy szellemi alkotás, de nagy kereskedelmi értéke van)
 - Földrajzi árumegjelölések

Szerzői jog: ipari, tudományos és művészeti alkotások, valamint kapcsolódó jogok védelme (előadás, hangfelvétel, adatbázis, videofelvétel, stb...). ezek megsértése ugyanolyan, mint a személyiségi jogok megsértése.

1.) műszaki alkotások

Találmányok szabadalmi oltalma:

- Aki valamit feltalál (feltaláló), annak a társadalom ideiglenes jogot ad a kizárólagos hasznosítására, ezután közkinccsé válik (ez más, mint az uratlan jószág, többé nem vezethető birtokba)
- Mi történhet, ha valaki valamit feltalál?
 - szabadalmi oltalmat kér (tehát az nem automatikus)
 - közkinccsé teszi
 - titokban tartja (azt érdemes, ami a termékből nem visszafejthető; ha használja, és más közben szabadalmaztatja, akkor előhasználati jog illeti)
- Maximum 20 évig tarthat, utána szükségképpen megszűnik, és közkinccsé válik
- Melyek a szabadalmaztathatóság kritériumai?
 - az emberiség tudását gyarapítja, új a köz számára
 - szellemes legyen, feltalálói tevékenységet takarjon
 - technikailag alkalmazható legyen

A Párizsi Unió Egyezmény célja az iparvédelmi jogok biztosítása (szinte minden állam tagja).

Alapelveket fektet le:

- *elsőbbégi elv*: a hazai bejelentés 1 évig külföldön is elsőbbséget élvez
- *nemzeti elbánás elve*: ugyanazon jogok illetik a külföldieket, mint a hazai bejelentőket

45. A szabadalmazható találmány kritériumai.

- újdomság legyen: a találmánynak nem szabad a technika állásának megfelelőnek lenni és nem lehet szabadalmaztatni, ha már szabadon elérhető

- elsőbbség napja: a technika állása itt „elvágodik”, amit esetleg másnap publikálnak, már nem befolyásolja
 - időben és földrajzilag is abszolút újdonságnak kell lennie
 - csak elvben mindenki számára szabadon elérhető információ, megoldás tartozik a technika állásába
 - van ön—újdonságrontás is: aki valamit már publikált, utána már nem szabadalmaztatja (végérvényesen közkinccs lett; az USA-ban még 1 évig levédheti)
 - ha valaki a feltaláló bizalmával visszaélve publikálja művét, akkor a feltaláló még fél évig fellelphet ez ellen
- ne legyen nyilvánvaló
 - a konstruktóri munkákat nem védi; ez eléggé szubjektív, sok ügy elbírálása alapján alakul ki a bíróságon egy standard erre vonatkozólag
 - a jog létrehoz egy fiktív személyt, a *szakembert*, ennek szemével nézi a bíróság a tevékenységet, így dönt (ez hasonló a római jogban látott „gondos családapa”-modellhez)
 - alkalmazható és előállatható legyen
 - az ipar vagy mezőgazdaság valamilyen ágában alkalmazhatónak kell lennie
 - sebészeti eljárások kizárva (európai jogban), persze az új eszközök szabadalmaztathatók

46. A találmányból és a szabadalomból eredő jogok és kötelezettségek.

A szabadalmat a feltaláló kérheti (a feltaláló az, aki érdemben hozzájárult azon gondolat létrehozásához, amely a találmány létrejöttéhez vezetett, tehát pl. ötletgazda és kivitelező nem feltalálók). Több feltaláló (társfeltaláló) is lehet különböző arányokban.

A feltaláló jogai:

- személyhez fűződő jogok
- feltalálói minőség:
 - követelheti, hogy ezt a minőséget ne vonják kétségbe (1. a bejelentő)
 - neve feltüntetését kérheti a szabadalmi papíron
 - anonimitáshoz való jog (ha ő maga a bejelentő): a kinyomtatott dokumentumokon nem szerepel majd a neve
 - csak az ő engedélyével lehet nyilvánosságra hozni a találmányt a közzététel előtt (18 hónap után ez automatikus)

Ha ezek a jogok sérülnek, bírósághoz kell fordulnia. A gazdasági-vagyoni jogot a szabadalmi igénnyel érvényesítheti (ezt átruházhatja). A szabadalmi igényhez minden feltaláló aláírása szükséges, de ha ezt valaki visszaélészerűen követi el (megtagadja az aláírást), akkor támadható, és aláírását bírósági ítélet pótolhatja.

47. A szolgálati és alkalmazotti találmány.

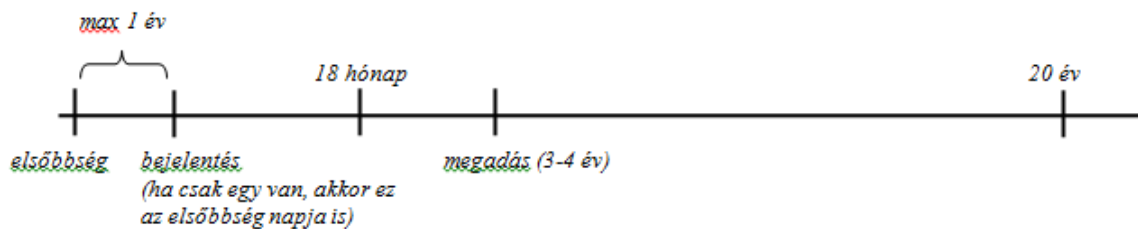
Munka közben született találmány a szolgálati találmány. Erről az alkalmazottnak tájékoztatni kell a munkaadót, és ő dönthet, hogy igényt tart-e rá, erre 90 napja van.

Létezik alkalmazotti találmány is: munkaviszonyban született, és beleillik a vállalat munkájába. Itt is jelteni kell, de itt a munkáltatót hasznosítási jog illeti, ha igényt tart rá. Ezeket díjazni kell a cégnek, törvény alapján. Egyik értékesítési forma a találmányra, ha beépítik a termékbe, eladják egy harmadik személynek, vagy egyszerűen licencdíjat fizetnek a feltalálónak. Hasznosítás esetén a díj azonnal esedékes, kamattal is növekedhet.

48. A szabadalmi oltalom keletkezése; területi és időbeli hatálya.

A szabadalmi oltalom hatálya:

- területi, territoriális: abban az országban érvényes, ahol bejelentik
- időbeli: max. 20 év (a közzététel időpontjától fogva éves fenntartási díjat kell fizetni)

- ha a 2. bejelentés az elsőbbség napja után több, mint 1 évvel történik, akkor automatikusan az 1. bejelentés kapja a szabadalmat
- közzététel: a bejelentés napjáig visszaható ideiglenes oltalom érvényes rá, ami a megadás esetén végleges oltalommal alakul
- a bejelentés díja 30-150e HUF (emelkedik), a bejelentőnek kedvezmény jár, ha ő a feltaláló (nem jogutód)

49. A szabadalmi kizárólagos jog tartalma (jogok és kötelezettségek) és tárgyi terjedelme (igénypont). A nemleges megállapítás.

Szabadalmi jog tartalma: kizárólagos hasznosítási jog, a versenytársak kizárására vonatkozik

- háromféle cselekményre:
 - csak ő gyárthatja

- csak ő használhatja (pl. jogtalanul legyártott szerszámgép használata jogtalan)
 - csak ő kereskedhet vele
- Tehát a gyártás, használat, forgalmazás mindenki másnak tilos, de csak gazdasági célra (privát célra szabad). Ezek a hasznosítási cselekmények kiegészülnek: importálás, kereskedelmi forgalomra felajánlás, raktáron tartás
- eljárások is szabadalmaztathatók (pl. adatkezelési, mérési, stb.), ezeknél csak kizárólagos használati jog van, gyártási eljárásnál a terméken is utolérhető
 - nem terjed ki a privát használatra és a kísérleti célú tevékenységekre, illetve a magisztrális gyógyszerekre (a gyógyszerész által kikevert gyógyszerekre)
 - korlátai:
 - előhasználati jog: ha másvalaki a bejelentés előtt már használta az eljárást, akkor továbbra is megteheti (méltányosság elve)
 - átmenő közlekedési eszköz mentes tőle (pl. átmenő árut szállító eszköz)
 - munkáltató hasznosítási joga (csak díjigény van)
 - kényszerengedély szabadalomra (ha a szabadalmas nem ad licencet, de nem is hasznosítja, azaz a megadás után 3 évvel sem látja el a piacot; vagy nagyon sokat kér érte) (USA-ban nincs ilyen)

Tartalom: jogok (feltalálónak) + kötelezettségek (mindenki más), <- abszolút szerkezetű jog

A szabadalmi jog terjedelme: a találmányhoz igazodik:

- a szabadalmi leírásban határozzák meg (találmány definíciója)
 - a leírás végén szereplő szabadalmi igénypontok határozzák meg, mire terjed ki az oltalom
 - pl. asztal: bútor, amelynek a földhöz képest elhelyezkedő vízszintes lapja, melynek egyik oldalán négy (/legalább 3) lába biztosítja a lap talajtól való egyenletes elhelyezkedését (igénypont)
- másik feltaláló: egy lábú asztal (szabadalmat kap)
- harmadik feltaláló: íróasztal (szabadalmat kap, de ez ellen már felléphet az első)

Ez a szabadalmi jog tárgyi terjedelme.

50. A szabadalmi oltalom megszűnése; a szabadalom megsemmisítése.

A szabadalom megszűnésének lehetséges okai:

- 20 év után automatikusan
- nem fizetik be a fenntartási díjat
- a szabadalmas lemondhat a szabadalmáról (minden jogról le lehet, kivéve a személyhez fűződő jogokat), ha pl. látja, hogy meg fogják támadni, és el akarja kerülni a hercehurcát
- fel lehet „élesztetni” fél évig (USA-ban 2 évig)
- a szabadalmat egy másik felszólíthatja annak feladására

- a bitorló is védekezhet így: követelheti a szabadalom megsemmisítését (megsemmisítő eljárás), ha szerinte jogtalan (ilyet bárki tehet, hiszen közérdek, hogy ne álljon fel olyan abszolút jog, mely nem jogszerű)
előny: a hivatal mindkét felet hallja (érvek, ellenérvek)
az esetleg kimondott megsemmisítés visszamenőleg érvényes
ha csak részben állnak fenn a megsemmisítés feltételei, akkor korlátozni kell (szűkítik az igénypontokat) ← mindig csak szűkülhet, sosem bővülhet

Függő szabadalom: a műszaki fejlődés meggátolását akadályozza meg (pl. az asztal és a fiókos asztal példája: a fiókos asztal gyártója kényszerszabadalmat kérhet az asztalra).

51. A magyar szabadalmaztatási eljárás menete.

A feltaláló jogigényét bejelentéssel jelezheti (leírás, rajzok, igénypontok), a szabadalom nem automatikus jog. Ennek speciális technikája van, sok leírás az interneten is elérhető. Célszerűbb egy szabadalmi ügyvivő megfizetése, hiszen a legelső leírás a legfontosabb: később abból kell gazdálkodni, nem lehet kiegészíteni, csak a formán változtatni.

Szabadalmi hivatal lépései a bejelentés után:

- 1) közlemény a bejelentés címéről
- 2) 18 hónap után közzététel (bárki bemehet, megnézheti, másolatot készíthet, ekkortól válik a technika állásának részévé). Az időtartam célja, hogy addig a feltaláló újabb, bővebb igényt jelenthessen be, ne legyen újdonságrontás saját maga ellen → egész családfái alakulnak ki a szabadalmaknak
- 3) újdonságkutatás (rövid eredményt kap a bejelentő), ezután 6 hónapja van az igénylőnek kérése fenntartására
- 4) döntés a szabadalom megadásáról
 - ha elutasítják, van jogorvoslat (közigazgatási határozat ellen nem peres eljárásban az illetékes bírósághoz (Fővárosi Bíróság) lehet jogorvoslatért fordulni) → helybenhagyhatják (szabadalmat ad), vagy elutasíthatják → fellebbezni lehet a Fővárosi Ítéltáblához → ezután a Legfelsőbb Bírósághoz is lehet fellebbezni.

52. Szabadalmaztatás külföldön. Európai Szabadalmi Egyezmény. Szabadalmi Együtműködési Szerződés (PCT).

Európai Szabadalmi Egyezmény:

Három nyelven működik: angol, német, francia (a bejelentő választja meg a bejelentés nyelvét, ez a teljes további eljárását meghatározza). Magyarország 2003. január 1. óta tagja.

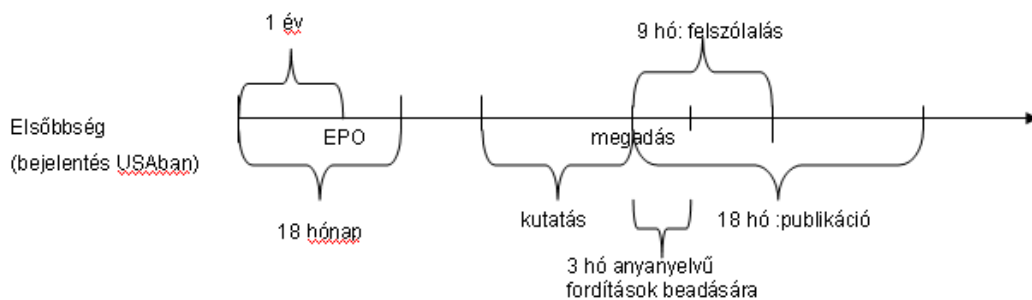
Van alapilleték + illeték/ország. 7 ország fölött nem kell többet fizetni. Minden megjelölt országba (kivéve, amelyik nem igényli) nemzeti fordítást kell benyújtani, illetve az

igénypontokat az egyezmény mindhárom hivatalos nyelvén. A fenntartási díjakat a megadás után az egyes országokban külön-külön kell fizetni. Más szempontból is „külön életet élnek” a szabadalmak az országokban. A szabadalom szétesik. Külön-külön lehet őket megtámadni is.

A megadásba a tagországok nem szólhatnak bele, csak a kapott fordítást publikálják. A megadás után 9 hónapig azonban felszólalási joguk van ellene. Az európai hivatalban ekkor megindul a felszólalási eljárás (több felszólaló is lehet).

A hivatal 3 dolgot tehet:

- minden felszólalót elutasít
- a szabadalmat utasítja el
- korlátozza az igénypontokat (gyakori)

A kutatást Hágában végzi több ezer szakember. A dokumentumokat megjelölik:

X: fontos, könnyen elutasító ok lehet

Y: több dokumentum kombinációja esetleg kizárja a feltalálói tevékenységet

A: érdemes figyelembe venni

A kutatás eredménye alapján a bejelentő dönthet, hogy folytatja-e az eljárást.

Szabadalmi Együttműködési Szerződés:

Ha valaki Európán kívül is szabadalmat akar, két lehetősége van:

- 1) az egyes nemzeti hivatalokban külön bejelentéseket tesz
- 2) Nemzetközi Szabadalmi Egyezmény (PCT): egyetlen bejelentéssel az összes tagországban megindul a szabadalmaztatási folyamat.

Az egyezménynek több mint 100 tagja van. Újdonságkutatói eredményt is ad a szervezet. A bejelentést a tagországok tiszteletben tartják, de külön bírálják el. Költsége kb. 1-2 millió forint, ez sokkal olcsóbb, mint egyenként a nemzeti hivatalokhoz fordulni (biztonságosabb is, hiszen az elsőbbség napja minden tagra érvényes).

53. A használati mintaoltalom.

Kritériumai:

- új legyen (a technika állása szerint), kivétel: ha valaki már használta, publikálta a megoldást, fél évig még kapható oltalom (fél év türelmi idő);
- enyhébb a feltalálói tevékenység kritériuma, helyette a feltalálói lépés fogalma jelenik meg;
- ipari alkalmazhatóság.

Lényeges különbségek a szabadalomtól:

- tárgy kialakítása, szerkezete kell, hogy legyen a tárgya, emiatt vegyületre, eljárásra, stb. nem kapható;
- maximálisan 10 évre kapható (fenntartási díj ellenében);
- bejelentés után nincs teljes körű vizsgálat a hivatal részéről, csak a tárgyat és a formai követelmények teljesülését nézik. Nincs újdonságkutatás sem, tehát ez egy bejelentői rendszer (nagyon jellemző Franciaországra), ha valaki később vitatja, a bíróság dönt.

A használati mintaoltalom megszerzése olcsóbb, gyorsabb, mint a szabadalmi. Az is lehetséges, hogy valaki mindkettőt kéri, ha gyorsan szeretne valakik ellen fellépni (a használati mintaoltalmat 0,5-1 év alatt megkaphatja szemben a 4-5 évvel). Tehát egyfajta megoldásra többféle oltalom is fennállhat (a jogcímek kumulálhatók). A kumulálási elv általánosan igaz a magyar jogrendben.

54. A formatervezési mintaoltalom.

A termékek külső alakját formatervezési mintaoltalom védheti. Ez a képzőművészet világa (pl. autó-karosszéria). Az új ipari formákra kapható ilyen jog: valamely termék vagy csomagolás külső megjelenésének egészére vagy részére (pl. Rolls-Royce hűtőrács).

Kritériumai:

- újnak kell lennie: ha azonos minta még nem nyilvános, tehát van újdonságkövetelmény itt is
- kell egyéni jelleg (nehéz elbírálni): egy tájékozott használóra eltérő összbemutatót tesz

5 év az oltalmi ideje, 5-ször hosszabbítható kérvénnyel és illeték befizetésével, tehát összesen max. 25 évig áll fenn.

Formatervezési mintaoltalom kérhető magyar vagy európai (Alicante). Ez annak a folyamatnak a része, hogy Európának egységes jogrendszere legyen. A formatervezési mintaoltalom megszerzése is a bejelentéssel kezdődik, itt egy vagy több képet is be kell adni. Létezik ennél is nemzetközi egyezmény: nemzetközi formatervezési mintaoltalom (hágai egyezmény).

55. A védjegyoltalom.

Áru- és szolgáltatásjelzők. Ez már nem az ipar, a műszaki világ, hanem a kereskedelem sajátja. Nem feltétlen köthető művészi tevékenységhez (pl. „Nike” mint szó), de elképzelhető (pl. a védjegyhez tartozó kis grafika, ezt szerzői jogi oltalom is védi).

A védjegy árujelző, megkülönböztető jelző. Feladata, hogy a gazdasági szereplő áruját megkülönböztesse a többi szereplő árujától, hiszen a legtöbb ember szereti azt venni, ami már bevált.

Védjegy lehet:

- szó
- szóösszetétel
- betű, szám, ezek kombinációja
- ábra vagy kép
- sík vagy térbeli alakzat (beleértve az áru alakját, csomagolását)
- színárnyalat, vagy színek kombinációja
- hologram
- dallam, szignál
- az előzőek kombinációi

Nem lehet védjegy:

- illat (mert az európai jog szerint a védjegynek grafikusán ábrázolhatónak kell lennie, hogy lajstromozhassák), de az USA-ban szabad
- mozgások (pl. MGM stúdió oroszlánjának üvöltése)

Egy védjegy ellen csak az léphet fel, akinek az érdekeit sérti, de közérdekből bárki. A védjegyoltalom 10 évig tart. Felléphet ellene valaki, ha az oltalmazott nem használta, közkinccsé, vagy megtévesztővé (ritkán) vált. Gyakori az, hogy korábbi jogba ütközik, vagy nem használták.

A védjegy megadásának törvényi feltételei:

- abszolút feltételek (feltétlen kizáró okok): valamilyen közérdekű ok miatt nem lajstromozható:
 - az áru megnevezése, tulajdonsága, minősége, stb. (pl. „óra”)

közzszo adott esetben lehet, olyan árura, amit nem ír le (pl. gyógyszer neve lehet „óra”).

a védjegy utalhat az árura, de nem lehet olyan, amit az életben már használnak (pl. „cipő” vagy cipő rajza sem kaphat oltalmat)

ha az áru a piacon megszerezte megkülönböztető képességét, akkor levédhető

- ha térbeli az árujelző, és a termék funkcióját szolgálja, akkor nem védjegyezhető (ez azért lehetséges, mert a védjegyoltalom korlátlan ideig hosszabbítható, ezzel gátolná a műszaki fejlődést)
- ha megteveszti a vásárlót, az is kizáró ok (pl. földrajzi név, ha nem igaz a származás)
- közrendbe, közérkölsbe ütköző kifejezések tilosak
- állami felségjelzések, nemzetközi szervezetek nevei tilosak
- relatív feltételek:
 - nem lehet olyat, amit már más használ, jelen van vele a piacon: tehát nincs verseny a védjegyeztetésben, ha valaki egy névvel befut, arra már szerzői joga van

Hatályok:

- területi hatály
- időbeli hatály (10 évente lehet hosszabbítani, korlátlan ideig à időtlen oltalom)

56. A szerzői jogi oltalomban részesülő művek fajtái, és a szerzői jog időbeli és területi hatálya.

Copyright = másolási jog

Urheberrecht = szerzői jog

A mű egyéni szellemi tevékenységből fakadó egyedi jellegű alkotás legyen. Ez nem függ mennyiségtől és a minőségtől, esztétikai értékítélettől.

A szerzői jog a művet védi, az ötletet nem! Eljárás, elgondolás, működési módszer, matematikai művelet nem tárgya.

A mű oltalma a keletkezési idejétől él a szerző halálától számított 70 évig. Ha több alkotó van, akkor a legtovább élő halálának időpontjától számított 70 év az oltalmi idő.

A szerzői jog védi a tudományos, irodalmi és művészi alkotásokat. A törvény felsorol pontosításokat, de nem csak ezekre terjed ki:

1. szépirodalom, szakirodalom, publicisztika
2. nyilvánosan tartott beszéd
3. számítógépi programalkotás és hozzá tartozó dokumentáció
4. rajzolás, festés, szobrászat, metszet, stb. és azok tervei (képzőművészeti alkotások)

5. fotóművészeti alkotások
6. térképészeti alkotások
7. építészeti alkotások, és azok tervei, épület együttes, városrendezési terv, műszaki létesítmény
8. iparművészeti alkotások és terveik
9. jelmez- és díszlettervek
10. ipari tervező művészeti alkotások
11. adatbázisok, melyek gyűjteményes műnek minősülnek

57. A szoftver és az adatbázisok jogi oltalma.

A jogi fejlődés során kialakult, hogy szabadalmat is adnak szoftverekre (pl. eljárást vezérlő programokra, operációs rendszerekre).

Az USA-ban üzleti megoldásokra is adnak szabadalmat, ilyen szempontból ott létezik szoftver-szabadalom. Magyarországon csak akkor adnak, ha szorosan kötődik a program egy műszaki megoldáshoz. Ilyenkor szabadalmi és szerzői jogi oltalom is lesz a szoftveren. A törvény részletesen leírja, milyen dolgok tartoznak a szoftverek szerzői jogának oltalma alá.

Szoftverre vonatkozó szerzői jog – nem sok spec. szabály

- a szoftver csatlakozó felület ötlete nem része
- tartalma nem az oltalom tárgya
- csak a másolás jogbitorlás
- amikor egyik programnyelven írt szoftvert áttesszük egy másik programnyelvre, ugyanúgy kell tekinteni, mint amikor egy irodalmi művet lefordítanak más nyelvre. Az a szerző joga. De ilyenkor a fordítónak is keletkeznek jogai (járadékos szerzői jog)

Adatbázisokhoz is vannak spec. rendelkezések:

Az adatbázis csak akkor van szerzői jogi oltalom alatt, ha elemeinek valami egyedi összerendezése van. Az adatbázis készítőjének vannak rövidebb (15 éves) jogai is.